

รายงาน

โครงการศึกษาพื้นที่เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง

5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

โดย

นายสุวิธาน พัฒนาไพรวัลย์ และคณะ

วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายงานวิจัยสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

30 กันยายน 2558

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	4
กิตติกรรมประกาศ	5
บทที่ 1 บทนำ	6
หลักการและเหตุผล	6
คำถามการวิจัย	7
วัตถุประสงค์โครงการวิจัย	7
ขอบเขตพื้นที่การดำเนินงาน	8
ขอบเขตเชิงเนื้อหา	8
แผนการดำเนินงาน	9
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	9
ระยะเวลาการดำเนินงาน	10
บทที่ 2 ทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	11
แนวคิดเชิงนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology)	11
แนวคิดนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม	11
แนวคิดพิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศ (Eco Museum)	12
สรุปกรอบคิดในการดำเนินการโครงการ	13
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	14
3.1 การศึกษา ข้อมูล จากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	14
3.2 ศึกษาข้อมูลนโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เข้ามาแผนการพัฒนา ที่เข้ามา และผลกระทบต่อวิถี	14
3.3 กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่นชุมชน พื้นเมืองปกากะญอ ตาก	14
บทที่ 4 ผลการศึกษา	27

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ส่วนที่ 1 นโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เข้ามาแผนการพัฒนา ที่เข้ามา และผลกระทบต่อวิถีของคนในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก	27
ส่วนที่ 2 ทุนทางสังคมของพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก	48
ส่วนที่ 3 ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของ ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก	51
ส่วนที่ 4 กลไกคณะกรรมการทำงานวิจัยรับพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก สำหรับพื้นที่ที่มีความสนใจและพร้อม	61
บทที่ 5 สรุป ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ	64
ผลการวิจัย	64
ข้อค้นพบ	66
ข้อเสนอแนะ	66
ภาคผนวก	68
บรรณานุกรม	73

สารบัญภาพ

เรื่อง	หน้า
ภาพประกอบ 1,2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจแนวคิด ของการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น	14
ภาพประกอบ 1,2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดของการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น	15
ภาพประกอบ 4 สร้างความเข้าใจแก่แกนนำชุมชน	15
ภาพประกอบ 5 พัฒนาแกนนำเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น	16
ภาพประกอบ 6 เรียนรู้เครื่องมือในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Learning and Action: PLA)	17
ภาพประกอบ 7 ผู้ร่วมพัฒนาโจทย์วิจัย	17
ภาพประกอบ 8,9 แผนที่ชุมชน (Community Mapping) เพื่อศึกษาพื้นที่ทางกายภาพและข้อมูลทั่วไป	18
ภาพประกอบ 10 การลงคะแนนประเด็นที่สมควรนำมาเป็นประเด็นนำใน การขับเคลื่อนพิพิธภัณฑสถานเชิงนิเวศในชุมชน	20
ภาพประกอบ 11 ลงประชามติระดับชุมชน	20
ภาพประกอบ 12,13 เวทีพัฒนาโครงการวิจัยชุมชน	20
ภาพประกอบ 14 เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ (อ.แม่สอด อ.พบพระ อ.แม่ระมาด)	27
ภาพประกอบ 15 แผนที่โครงการเชื่อมต่อถนนจากเวียงตานมสู่พม่า โดยมีแม่สอดเป็นทางผ่าน	29
ภาพประกอบ 16 ผังบริเวณโครงการปรับปรุงสะพานมิตรภาพไทยพม่า	31
ภาพประกอบ 17 โครงการขุดเจาะอุโมงค์ถนนสายเอเชีย (แม่สอด-ตาก)	31
ภาพประกอบ 18 ชาวบ้านวังตะเคียนเรียกร้องความเป็นธรรมกรณีถูกเวนคืนที่ดิน	39

โครงการศึกษาพื้นที่เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยชุมชนกระเหรี่ยง 5

อำเภอชายแดนจังหวัดตาก

บทคัดย่อ

กระเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และเป็นชนเผ่าที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะจังหวัดตากในบริเวณพื้นที่ 5 อำเภอชายแดน ได้แก่ อำเภอท่าสองยาง แม่ระมาด แม่สออด พบพระ และอุ้มผาง ซึ่งการพัฒนาของรัฐและการเข้ามาของกลุ่มทุนได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรากฐานทางวัฒนธรรม ชุมชนจึงเกิดคำถามต่อการเปลี่ยนแปลง และเกิดแนวคิดในการรักษาวิถีชีวิตบนความยั่งยืน การวิจัยจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างให้ชุมชนได้เรียนรู้และอยู่ร่วมกับการเปลี่ยนแปลงต่อไปได้ ดังนั้นทีมวิจัยจึงได้ตั้งคำถามต่อการวิจัยครั้งนี้ว่าแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนกระเหรี่ยง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรเป็นอย่างไร ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษานโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เข้ามาในพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน 2. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมในพื้นที่ 3. เพื่อพัฒนาประเด็นวิจัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่บนฐานนิเวศวัฒนธรรม และ 4. เพื่อพัฒนากลไกคณะทำงานวิจัยระดับพื้นที่สำหรับพื้นที่ที่มีความสนใจและความพร้อม ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านการอบรมกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยและการใช้เครื่องมือวิจัย การประชุมร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันค้นหาประเด็นการวิจัย ผ่านการทำแผนที่ทำมือ การสร้างแผนที่วัฒนธรรม จากตัวแทนชุมชน ทั้งกลุ่มเยาวชน พ่อบ้าน แม่บ้าน ผู้สูงอายุ และการแลกเปลี่ยนประเด็นวิจัยระหว่างชุมชน จากการดำเนินโครงการวิจัยนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงผลจากนโยบายการพัฒนาของรัฐ โดยเฉพาะการประกาศพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การท่องเที่ยว หรือการเข้ามาของแหล่งทุนได้มีส่วนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และจากการที่ชุมชนได้ร่วมกันหาคำถามถึงความยั่งยืนผ่านกระบวนการวิจัย จึงทำให้เกิดเป็นประเด็นการวิจัยจาก 5 ชุมชนดังนี้ ดังนี้ 1. การสร้างหลักสูตรวิถีชีวิตชุมชนบ้านแม่เหว้ย อำเภอท่าสองยาง 2. กระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแผนชีวิตชุมชนบ้านห้วยกระทิง อำเภอแม่ระมาด 3. การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ คน ช้าง ป่าของชุมชนบ้านปู่เต๋อและยะพ้อ อำเภอแม่สออด 4. การเรียนรู้ในการบริหารพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนห้วยน้ำนก อำเภอพบพระ และ 5. การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้วิถีชีวิตกระเหรี่ยงฤาษี อำเภออุ้มผาง หลักจากการกำหนดประเด็นวิจัยชุมชนจะได้พัฒนาศักยภาพการวิจัยผ่านการหนุนเสริมของโครงการหนุนเสริมการวิจัยในระยะต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาพื้นที่เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก เป็นโครงการที่วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่จังหวัดตาก ได้ร่วมทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกับเครือข่ายชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดตากมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เห็นสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนกะเหรี่ยงในพื้นที่ชายแดนจังหวัดตาก ในขณะที่ชุมชนเองได้ตระหนักดีถึงผลกระทบจากการพัฒนาที่กำลังคืบคลานมาอย่างต่อเนื่อง ยิ่งในยุคชุมชนเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC กอปร กับนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ยิ่งทำให้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลของนโยบายการพัฒนารุกถึงชุมชนชายแดนเร็วขึ้น

ด้วยเหตุนี้วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และคณะกรรมการเครือข่ายชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดตาก ถือเป็นการท้าทายในการร่วมกันแสวงหาแนวทางในกำหนดทิศทางอนาคตของชุมชนกะเหรี่ยงชายแดนแตก ให้สามารถดำรงความเป็นวิถีวัฒนธรรมชุมชนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างเหมาะสม เท่าทันและยั่งยืนได้อย่างไร โดยใช้ทั้งองค์ความรู้ ภูมิปัญญาดั้งเดิมควบคู่ไปกับองค์ความรู้ใหม่ ดังนั้นจึงได้มีการหารือกับทีมพัฒนาโจทย์วิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น เพื่อหาแนวทางในการใช้งานวิจัยเป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนา

ทีมวิจัยขอขอบพระคุณทีมพัฒนาโจทย์วิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) ฝ่ายวิจัยท้องถิ่นทุกคน สำหรับการหนุนเสริมและเอื้ออำนวยทั้งความคิด กระบวนการและทุนวิจัยอย่างเป็นกัลยาณมิตร ขอบพระคุณคณะกรรมการเครือข่ายชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดตาก ผู้นำชุมชนและพี่น้องชาวบ้านทุกๆชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมที่มามีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาเป็นอย่างดี ทีมวิจัยรู้สึกดีใจและขอขอบคุณกับการขับเคลื่อนงานวิจัยของชุมชนที่จะเริ่มต้นในไม่ช้า

ทีมวิจัย

ชายแดนแม่สอด-เมียวดี

30 กันยายน 2558

บทที่ 1 บทนำ

โครงการศึกษาพื้นที่เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5

อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

หลักการและเหตุผล

ในพื้นที่จังหวัดตากซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประชากรกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มากเป็นอันดับสองรองจากเชียงใหม่ โดยมีการตั้งชุมชนอยู่ในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนได้แก่ อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง ซึ่งพื้นที่อยู่ในแนวตะเข็บชายแดนรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า โดยชนเผ่ากะเหรี่ยงมีอัตลักษณ์มรดกทางภูมิปัญญาวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทั้งเรื่องวิถีชีวิตตั้งแต่ เกิดจนตาย ประเพณี วัฒนธรรมในรอบปี ภูมิปัญญาในการจัดการความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติ ภาษา วรรณกรรม การแต่งกาย ศิลปะ ดนตรีการแสดงต่างๆ เป็นต้น จนเกิดการผลักดันข้อเสนอของกระทรวงวัฒนธรรมเกี่ยวกับนโยบายการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2553 ซึ่งครอบคลุมทั้งเรื่อง เรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากร สิทธิในสัญชาติ การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และการศึกษา แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีหรือนำนโยบายนี้ไปดำเนินการอย่างจริงจังที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นการสืบสวนเพื่อให้เกิดการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ประกอบสถานการณ์พื้นที่ชายแดนพื้นที่แม่สอดกำลังได้รับการพัฒนาแลมียุทธศาสตร์ทางการค้าชายแดนของรัฐ ที่รองรับการเข้าสู่ชุมชนเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยได้มีการประกาศเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจากโครงการพัฒนาที่กำลังเกิดขึ้นทั้งในระดับพื้นที่ ระดับประเทศและระดับภูมิภาค ย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนในละแวก 5 อำเภอชายแดน โดยเฉพาะชุมชนกะเหรี่ยงซึ่งเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ในวิถีวัฒนธรรมของตนเอง

สถานการณ์พื้นที่ ชายแดนที่ติดต่อกับประเทศพม่า ตลอดแนว 5 อำเภอดังกล่าวเป็นพื้นที่ตะเข็บชายแดนที่ติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยงประเทศพม่า การเป็นพื้นที่ตะเข็บชายแดนนี้ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นทั้งที่เป็นชุมชนกะเหรี่ยงไทย กับประเทศเพื่อนบ้าน และชุมชนกะเหรี่ยงไทยกับ คนไทย ทำให้ต้องมีการต่อรองปรับตัวตลอดเวลาตามเงื่อนไขนโยบายชายแดน อาทิเช่น นโยบายประตูตะวันตก (West Gate Policy) เป็นส่วนนโยบายประตูตะวันตก (West Gate Policy) เป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย 5 ประตู (ประตูตะวันตก-ใต้เหนือ-ตะวันออก-ตะวันออกเฉียงเหนือ) ที่มีเป้าหมายเพื่อเปิดประตูการค้าไทยสู่ตลาดด้านตะวันตก,นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด และการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 2 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อเชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดีของพม่า,โครงการการพัฒนาเส้นทาง New Trade

Lane 4 สายแม่สอด-เมียวดี-กอกาเรก-เมะละแหม่ง เชื่อมต่อ East - West Economic Corridor (EWEC)และนโยบายศูนย์บริการแรงงานแบบเบ็ดเสร็จด้านแรงงานโครงการศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน

เมื่อโครงการพัฒนาขนาดใหญ่กำลังเข้ามา จึงเป็นความท้าทายสำหรับชุมชน ชนพื้นเมืองในพื้นที่ เศรษฐกิจพิเศษชายแดนหลายเหล่านี้จะมีกระบวนการในปรับตัว สร้างพื้นที่ สร้างโอกาส ในการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของชุมชนตนเองท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง

ฉะนั้นการศึกษาเพื่อค้นหา ประเด็นความต้องการของชุมชนในการใช้งานวิจัยท้องถิ่นเพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายและจำเป็นสำหรับชุมชน เพื่อพัฒนาไปสู่การแสวงหาประเด็นและพื้นที่ร่วมในการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาพบริบท วิถีวัฒนธรรมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปอย่างเหมาะสมต่อไป

คำถามการวิจัย

ประเด็นวิจัยที่เป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนตาก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนควรเป็นอย่างไร?

วัตถุประสงค์โครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เข้ามาแผนการพัฒนาที่เข้ามา และ

ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

2. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมของพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

3. เพื่อพัฒนาประเด็นวิจัยในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก โดยการมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชน

4. เพื่อพัฒนากลไกคณะทำงานวิจัยระดับในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก สำหรับพื้นที่ที่มีความสนใจและพร้อม

ขอบเขตพื้นที่การดำเนินงาน

พื้นที่ ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอ ชายแดน ตาก 12 ตำบล ได้แก่

อำเภอ ทำสองยาง 2 ตำบล ตำบลแม่ะหลวงและตำบลท่าสองยาง

อำเภอ แม่ระมาด 4 ตำบล แก่ ตำบลสามหมื่น ตำบลแม่จะเร่า ตำบลชะเนือ และตำบลพระธาตุ

อำเภอ แม่สอด 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลพระธาตุผาแดงและตำบลพะวอ

อำเภอ พบพระ 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลช่องแคบและตำบลพบพระ

อำเภออุ้มผาง 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลโมโกร และตำบลแม่จัน

ขอบเขตเชิงเนื้อหา

1. ทูทางสังคมของพื้นที่ (ภูมิปัญญาวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่ม องค์กร และเครือข่าย)
2. สิ่งทีภาคภูมิใจมากทีสุดในพื้นทีชุมชน
3. สิ่งชุมชนคิดว่ควรต้งมีการปรับปรุง แก้ไข
4. สิ่งทีอยากเห็นในอนาคต 5 ปี ในเรื่องของสิ่งทีภูมิใจและสิ่งทีควรปรับปรุง ใครควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้วยวิธีการและบทบาทหน้าทีรับผิดชอบอย่างไร
5. ลำดับความสำคัญของสิ่งทีอยากเห็นในอนาคต 5 ปี

แผนการดำเนินงาน

1. การประสานคณะกรรมการเครือข่ายชุมชนกะเหรี่ยงระดับเขต (5 อำเภอ) และ ระดับ อำเภอ เพื่อทำความเข้าใจประเด็นการดำเนินการและเตรียมความวางแผนพร้อมในการลงพื้นที่เปิดเวทีร่วมกับชุมชนเป้าหมาย
2. การจัดเวทีเชิงปฏิบัติการทบทวนพื้นที่ และวิเคราะห์พื้นที่ ความต้องการของชุมชนที่จะเป็นโจทย์วิจัยตามรายพื้นที่ (ตำบล และอำเภอ)
3. การพัฒนาข้อเสนอโครงการ (โจทย์วิจัย) กับพื้นที่และชุมชนที่เกี่ยวข้องตามราย ตำบล และอำเภอ 2 ครั้ง
4. การประชุมผู้เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาข้อเสนอโครงการ (โจทย์วิจัย) ในพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ระดับอำเภอ โดยการจัดเวที ในระดับอำเภอทั้ง 5 อำเภอ
5. สรุปผลการดำเนินการ และ จัดทำรายงานเสนอ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

- 1.องค์ความรู้เกี่ยวกับทุนทางสังคมของพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก
- 2.ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิตและความต้องการของชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก
3. เกิดกลไกคณะทำงานวิจัยระดับในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก สำหรับพื้นที่ที่มีความสนใจและพร้อม

ผลเชิงพัฒนา

1. ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก ที่มีความสนใจและพร้อมมีความพร้อม ทั้งด้านประเด็นทิศทางและคนสำหรับการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ที่สอดคล้องกับวิถีและความต้องการของชุมชน
2. ได้ข้อมูลความรู้ทุนทางสังคมของชุมชนที่เป็นฐานข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนา รวมถึงโจทย์วิจัยพื้นที่ชุมชนวิจัย ทีมพี่เลี้ยงนักวิจัย ทีมวิจัยชาวบ้าน สำหรับงานวิจัยเติมรูปแบบของพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก ที่มีความสนใจและพร้อม

ระยะเวลาการดำเนินงาน

ระยะเวลา 3 เดือน ตั้งแต่ พฤษภาคม 2558 – กรกฎาคม 2558

บทที่ 2

ทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเชิงนิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แนวคิด นิเวศวัฒนธรรม เป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งทีมผู้ศึกษาได้ประยุกต์ทฤษฎี นิเวศวัฒนธรรม (Culture Ecology) กับ แนวคิด พิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศ (Eco Museum) มาประยุกต์ใช้เข้าด้วยกัน ดังนี้

1. แนวคิดนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม

นักมานุษยวิทยาที่เป็นที่ยอมรับและได้รับการอ้างอิงในงานนิเวศวัฒนธรรมมากคือ จูเลียน เอช สจวร์ต (Julian H. Steward) ซึ่งเป็นนักโบราณคดี ต่อมาได้หันมาสนใจงานชาติพันธุ์วรรณา จากพื้นฐานโบราณคดี ทำให้สนใจศึกษาสภาพแวดล้อมในการพัฒนาวัฒนธรรม และเป็นผู้ให้ความหมายของนิเวศวัฒนธรรมว่า คือ วิธีการศึกษาหาข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลกระทบจากการปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อม (ของมนุษย์แต่ละสังคม) ช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชากร สิ่งแวดล้อมทางสังคมและลักษณะทางกายภาพในสังคมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

สิ่งที่สำคัญที่สุดในแนวคิดนี้คือ “แก่นวัฒนธรรม” (Cultural Core) ซึ่งหมายถึง “กลุ่มของลักษณะหรือแบบแผนวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากที่สุดกับกิจกรรมเพื่อการดำรงชีพและการจัดการทางเศรษฐกิจ” ทั้งนี้จะมุ่งสนใจการนำวัฒนธรรมทางวัตถุ (ระบบเทคนิควิทยาที่ใช้หรือเครื่องมือเทคโนโลยี) มาใช้แตกต่างกันอย่างไรและก่อให้เกิดการจัดการทางด้านสังคมที่แตกต่างกันอย่างไรในสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน เพราะสภาวะแวดล้อมแต่ละแห่งอาจเป็นตัวช่วยหรือข้อจำกัดใช้เทคนิควิทยาเหล่านี้ก็ได้ (Kamonrot Mokharat: 2551)

คลิฟฟอร์ด กรีทซ์ (Clifford Greetz อ้างใน Kamonrot Mokharat: 2551) ได้สรุปว่า ทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมเน้นว่า “ความเชื่อและการปฏิบัติต่างๆตามระบบวัฒนธรรมที่ดูเหมือนไร้สาระ ไม่มีเหตุผล แต่อาจมีผลในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพได้ โดยคำนึงถึงระดับของเทคโนโลยีที่ใช้เฉพาะสถานที่ด้วย” เช่น การกินเนื้อวัวเป็นของต้องห้ามของชาวฮินดูทั้งที่ความอดอยากยากจนมีไปทั่วอินเดีย นั่น แฮร์ริสอธิบายสิ่งเหล่านี้ว่า “การห้ามกินเนื้อวัวมีความหมายว่าวัวมีไว้ใช้ลากคันไถ หากไม่มีวัวก็

จะไม่อาจทำการเกษตรได้ ดังนั้นข้อห้ามทางศาสนาจึงเป็นการเพิ่มความสามารถของสังคมเกษตรกรรมในระยะยาว”

สรุป นิเวศวัฒนธรรม คือ การที่มนุษย์ ออกแบบ กำหนด หลักเกณฑ์เกณฑ์ทางวัฒนธรรมขึ้นมา เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมตามบริบทชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

2. แนวคิดพิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศ (Eco Museum)

นักพิพิธภัณฑ์วิทยาสมัยใหม่ (Neo Museology) ที่หันมาสนใจเรื่องผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน โดยใช้พิพิธภัณฑ์เป็นเครื่องมือในการสร้างจิตตระหนักรู้และพลังในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

สถาบันเครือข่ายพิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศในยุโรป (European Network of Eco Museum อ้างใน Andreea-Loreta et.2011, p.153) ซึ่งทางเครือข่ายนี้ได้ให้คำจำกัดความของนิเวศวิทยา (Ecology) ว่าเป็น “การขับเคลื่อนการอนุรักษ์ ดูแลรักษา จัดการบูรณาการและการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนบนฐานของความร่วมมือและข้อตกลงของชุมชนนั้นๆ”

Peter Davis (2007,p.116) ซึ่งถือเป็นผู้เชี่ยวชาญพิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศ โดยได้เขียนตำรา อันเลื่องชื่อคือ Eco Museums: A Sense of Place Eco Museums เมื่อปี 2007 ได้กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศ คือ การดำเนินการพิพิธภัณฑ์ที่มีชุมชนเป็นฐาน หรือ โครงการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีกฎเกณฑ์สำคัญประกอบด้วย อาณาเขตสถานที่ คุณค่าความหมาย เป็นองค์รวม เป็นประชาธิปไตย และความหมายรวมของมรดก (ธรรมชาติ วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้) โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ คือ กระบวนการวางแผนสถานที่ และก่อให้เกิดการดำรงอยู่ชุมชนและสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน

สรุป พิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศ ก็คือ รูปแบบพิพิธภัณฑ์ที่ไม่จำกัดสถานที่เพียงแคในตัวอาคาร แต่ครอบคลุมถึง การรวบรวมและวิธีการเฉลิมฉลองมรดกทางวัฒนธรรมเพื่ออยู่ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในความหลากหลายทางสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติ โดยวิธีการเคารพ ให้เกียรติ ให้อำนาจ และยอมรับการตัดสินใจกำหนด มุมมอง ขอบเขตการอนุรักษ์และสื่อความหมายในการสืบสานมรดกของคนในชุมชน เพื่อเป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

สรุปกรอบคิดในการดำเนินการโครงการ คือ เป็นการขับเคลื่อนที่โครงการวิจัย มุ่งให้ชุมชนมาร่วมกัน ตัดสินใจ กำหนด มุมมอง รูปแบบ ขอบเขตการอนุรักษ์และสื่อความหมายในการสืบสานมรดกทางภูมิปัญญาวัฒนธรรมของคนในชุมชน เพื่อเป็นเครื่องมืออันทรงพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในชุมชนท้องถิ่นตนเอง โดยใช้ทุนเดิมทางภูมิวัฒนธรรมของชุมชนเป็นเครื่องมือ และการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการ

อ้างอิง

Kamonrot Mokharat (2551) นิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม <https://www.gotoknow.org/posts/206330>

สืบค้น 5 พฤษภาคม 2558: 16.58 น.

Andreea-Loreta;.et al. (2011). Ecomuseum a New form of Revitalization of Space and Their Role in Territorial Management Politicies. Romania: The Interdisciplinary Center for Advanced Researches on Territorial Dynamics (CICADIT) Bucharest. Romania University of Bucharest.

Davis, Peter. (2008). New Museologies and the Ecomuseum. in The Ash-gate Research Reader in Heritage and Identity, eds Pp. 397–414 .Brian Grahamand and Peter Howard. Alderhot: Ashgate.

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการศึกษาดังนี้

3.1 การศึกษา ข้อมูล จากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

มุ่งศึกษาเอกสารและวรรณกรรม ที่ว่าด้วยเรื่องของ แนวคิด หลักการและกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม และแนวคิดพิพิธภัณฑสถานเชิงนิเวศ (Eco Museum) เพื่อนำพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา

3.2 ศึกษาข้อมูลนโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เข้ามาแผนการพัฒนาที่เข้ามา และผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก โดยเป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Desk Study)

3.3 กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่นชุมชนพื้นเมืองปกากะญอ ตาก

3.3.1 การสร้างความเข้าใจและกำหนดพื้นที่

1) เรียนปรึกษาและสร้างความเข้าใจแก่แกนนำชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น โดยการจัดประชุมเสวนา เชิญคณะกรรมการเครือข่ายปกากะญอ จังหวัดตาก จากทุกอำเภอ มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดของการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น แลกเปลี่ยนความเห็นเพื่อเชื่อมโยงกับบริบทภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่ตนเอง เนื่องจากเครือข่ายปกากะญอ จังหวัดตาก เป็นองค์กรภาคประชาสังคมที่มีตัวแทนของชุมชนในทุกอำเภอ โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินการเพื่อรื้อฟื้นและพัฒนาวิถีชุมชนปกากะญอ ตาก

ภาพประกอบ 1,2 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดของการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น

2) กระบวนการมีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่ การเลือกพื้นที่ ศึกษาโดยการตัดสินใจของคณะกรรมการเครือข่ายชุมชนปกากะญอ จังหวัดตาก โดยหลังจากที่มีการจัดเวทีร่วมกันสร้างความเข้าใจแก่แกนนำชุมชนเกี่ยวกับแนวคิดการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น ได้มีการเชิญตัวแทนคณะกรรมการเครือข่ายปกากะญอ จังหวัดตาก แต่ละอำเภอแบ่งกลุ่มย่อย (5 กลุ่ม 5 อำเภอ) ระดมความเห็นพิจารณาคัดเลือกชุมชนในพื้นที่ในอำเภอ

ของตนเองที่คิดว่า มีชุมชนไหนที่สนใจ มีความพร้อม และมีความเหมาะสมที่จะเป็นชุมชนนำร่องในการเข้าร่วมโครงการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเขาสก โดยเลือกจากพื้นที่นำร่อง อำเภอละ 1 ชุมชน

ภาพประกอบ 3 กระบวนการมีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่โดยคณะกรรมการเครือข่ายกะเหรี่ยง จังหวัดตาก

3) ร่วมกันสร้างความเข้าใจแก่แกนนำชุมชนการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น โดยการจัดประชุมเสวนา ในทุกชุมชนที่เป็นชุมชนเป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจ ในประเด็นเรื่องแนวคิดและที่มาของการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น แลกเปลี่ยนความเห็นเพื่อเชื่อมโยงกับบริบทภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่ตนเอง

ภาพประกอบ 4 สร้างความเข้าใจแก่แกนนำชุมชน

3.3.2 กระบวนการพัฒนาแกนนำเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น

1) กระบวนการเตรียมความพร้อมแกนนำในการพัฒนาโจทย์วิจัยท้องถิ่น โดยการคัดเลือกทีมวิจัยชุมชน จำนวน 30 คน ที่มาจากตัวแทน อำเภอละ 5 คน ดังนี้

1.1) การคัดเลือกตัวแทนของชุมชนและอำเภอ โดยเมื่อได้ชุมชนนำร่องทั้ง 5 อำเภอ (5ชุมชน) แล้ว ให้แต่ละชุมชนคัดเลือกตัวแทนที่จะมาเป็นผู้เอื้อกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยผู้ศึกษาชุมชนละ 2 คน กับตัวแทนคณะกรรมการระดับอำเภอ 1 คน และนิสิตสาขาการจัดการภูมิวัฒนธรรม วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอเป้าหมายจำนวน 3 คน เป็นทีมผู้ช่วยพัฒนาโจทย์วิจัย

ภาพประกอบ 5 พัฒนาแกนนำเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น

1.2) การเตรียมความพร้อมทีมวิจัยชุมชน ก่อนที่จะเข้าพื้นที่พัฒนาโจทย์ โดยผู้ศึกษาได้จัดเวทีอบรมเชิงปฏิบัติการเตรียมความพร้อมให้กับทีมวิจัยชุมชนเกี่ยวกับ เครื่องมือในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Learning and Action: PLA)

ภาพประกอบ 6 เรียนรู้เครื่องมือในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Learning and Action: PLA)

3.3.3 กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัยชุมชน

1) กระบวนการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเป็นผู้ร่วมพัฒนาโจทย์วิจัยครอบคลุมถึง กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้รู้ภูมิปัญญาด้านต่างๆของชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน โดยรวมกันให้มีชุมชนละไม่น้อยกว่า 30 คน ทั้งนี้เพื่อให้มีความหลากหลายและทำให้ได้ประเด็นที่รอบด้าน

ภาพประกอบ 7 ผู้ร่วมพัฒนาโจทย์วิจัย

2) กระบวนการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานที่เป็นทุนของชุมชน ผู้ศึกษาและแกนนำชุมชนได้เข้าพื้นที่เก็บข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม เริ่มจาก

2.1) การใช้เครื่องมือแผนที่ชุมชน (Community Mapping) โดยขั้นตอนแรกได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกตามวัยและเพศ เพื่อมิให้เกิดการครอบงำทางความคิด ซึ่งแบ่งออกเป็น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มพ่อบ้าน และกลุ่มผู้รู้ หลังจากนั้นจึงได้แยกกลุ่มเพื่อจัดทำแผนที่ชุมชนแบบทำมือ ให้กลุ่มเป้าหมายช่วยกันการวาดภาพพื้นที่ทางกายภาพในชุมชนของตนเอง โดยที่ระบุสถานที่สำคัญ เช่น ถนน พื้นที่ทำกิน บ้านเรือน โบสถ์ วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และพื้นที่ทางธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก เป็นต้น จากนั้นให้นำเสนอแผนที่ของตนเอง โดยให้แกนนำชุมชนเป็นผู้เอื้อกระบวนการ (Facilitators) เพื่อพัฒนาศักยภาพและความมั่นใจในการเป็นผู้เอื้อกระบวนการสำหรับแกนนำชุมชน สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเด็นวิจัยในพื้นที่ชุมชนของตนเอง และเป็นกระบวนการที่ให้ชุมชนได้ตระหนักถึงทุนทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่ อันจะเป็นคุณค่าในการต่อยอดเพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

ภาพประกอบ 8,9 แผนที่ชุมชน (Community Mapping) เพื่อศึกษาพื้นที่ทางกายภาพและข้อมูลทั่วไป

2.2) แผนที่วัฒนธรรมชุมชน Community Cultural mapping เป็นกิจกรรมต่อจาก แผนที่ชุมชน เอเจอะลิกถึงทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนที่มีอยู่ มีที่ไหน มีอย่างไร รวมถึงใครเป็นผู้รู้ในเรื่องนั้นๆ

2.3) การวิเคราะห์ฤดูกาล Seasonal Analysis เมื่อได้แผนที่ทางวัฒนธรรมก็จะต่อยอดการวิเคราะห์ฤดูกาลเพื่อทราบว่าทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มีการนำไปปฏิบัติ แสดง หรือใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาใด สถานที่ใด ในรอบปี

2.4) ต้นไม้ศักยภาพและต้นไม้ปัญหา Potential tree & Problem tree เป็นกิจกรรมที่ต่อจากการวิเคราะห์ฤดูกาล เพื่อให้ชุมชนได้สะท้อนสิ่งที่คิดว่าเป็นจุดเด่นหรือศักยภาพในชุมชนหรือสิ่งที่ทำที่ผ่านมาแล้วประสบความสำเร็จ ส่วนต้นไม้ปัญหาคือ สิ่งที่ยังเป็นอุปสรรคหรือปัญหาในชุมชนที่ชุมชนยังไม่พึงพอใจ

2.5) การสัมภาษณ์เชิงลึก In-depth Interviews เป็นการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่ลึกลงไปที่ในกิจกรรมไม่สามารถเอเจอะลิกได้ โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือเรื่องหรือประเด็นนั้นโดยตรง เช่น พิธีกรรมบางอย่างที่ต้องสัมภาษณ์ผู้นำพิธีกรรม เป็นต้น เพื่อเข้าใจ เข้าถึงวิถีวัฒนธรรมชุมชนอย่างลึกซึ้งมากขึ้น

3) กระบวนการกำหนดประเด็นโจทย์วิจัยชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นการขับเคลื่อนโจทย์วิจัยชุมชน ดังนี้

3.1) ผู้ศึกษาใช้เครื่องมือแผนที่ร่างกาย (Body Mapping) เพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว ที่คนในชุมชนเข้าใจง่าย เห็นภาพได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ชุมชนได้ช่วยกันนำเสนอว่าข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมที่น่าเสนอผ่านเครื่องมือต่างๆ ก่อนหน้านี้ เนื้อหาคือสิ่งใดที่ชุมชนภูมิใจมากที่สุด 5 อย่าง และสิ่งใดที่ชุมชนคิดว่าควรมีการปรับปรุง ขั้นตอน/วิธีใช้ ให้กลุ่มวาดรูปร่างกายมนุษย์แล้วขีดเส้นแบ่งครึ่งตรงกลางเพื่อแบ่งร่างกายออกเป็นครึ่งซีก แล้วให้นำข้อมูลในด้านที่ภูมิใจลงในด้านขวาของร่างกาย และนำข้อมูลที่ชุมชนเห็นว่าควรปรับปรุงลงในซ้าย โดยที่ชุมชนจะเขียนเป็นตัวหนังสือที่เป็นภาษาปากกะล่อยหรือไทย หรือจะวาดเป็นรูป หรือเป็นสัญลักษณ์แทนก็ได้ จากนั้นให้ตัวแทนนำเสนอพร้อมอธิบายเหตุผลของแต่ละข้อที่ระบุลงในแผนที่ร่างกาย เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลสิ่งที่ชุมชนภูมิใจมากที่สุด และสิ่งที่ชุมชนอยากปรับปรุง

3.2) การร่วมกำหนดทิศทางในอนาคต ใช้เครื่องมือแม่น้ำแห่งความฝัน (The River of dream) เนื้อหา คือ เป้าหมายเพื่อทราบข้อมูลความคาดหวังของชุมชนและจังหวะก้าวในการเดินไปสู่เป้าหมายของชุมชน 20 ปีข้างหน้าของชุมชนที่อยากเห็น โดยให้ให้ชุมชนช่วยกันวาดรูปแม่น้ำที่เริ่ม จากต้นน้ำถึงปลายน้ำ และให้กลุ่มเป้าหมาย ช่วยกันวิเคราะห์ว่า อีกข้างหน้า 20 ปี อยากเห็นชุมชนเป็นอย่างไร แบ่งช่วงเวลาการไหลของน้ำเป็นระยะ ๆ เป็นระยะละ 5 ปี คือ 5 ปีแรกเป็นอย่างไร 5 ปีต่อไป เป็นอย่างไร จน 20 ปีเป็นอย่างไร จากนั้น ให้ชุมชนร่วมกันเขียน วาด สิ่งที่คาดหวังอยากเห็นลงในแต่ละช่วง 5 ปีของแม่น้ำจากปัจจุบัน จนถึง 20 ปีข้างหน้า แล้วนำเสนอ แลกเปลี่ยนกันในกลุ่มชุมชน

3.3) กำหนดประเด็นการขับเคลื่อนโจทย์วิจัยชุมชน โดยใช้เครื่องมือเสียงแห่งเมล็ดพันธุ์ Voice of seeds เนื้อหา คือ โจทย์วิจัยชุมชนที่ชุมชนอยากฟื้นฟูและพัฒนา โดยผู้ศึกษาให้ตัวแทนชุมชนนำหัวข้อสิ่งที่ชุมชนภูมิใจและสิ่งที่ชุมชนอยากปรับปรุง มาเขียนเป็นข้อๆ ตามภาษาที่ชุมชนสะดวกอ่านมากที่สุด จากนั้นให้มีการลงมติเห็นชอบโดยกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการใช้เมล็ดพันธุ์แทนการออกเสียง ซึ่งมีวิธีการดังนี้ นำเมล็ดพันธุ์ แจกให้กลุ่มเป้าหมาย คนละ 10 เม็ด แล้วให้ชาวบ้านไปวางลงในหัวข้อที่คิดว่าสำคัญที่สุดต่อชีวิตของชุมชน สามารถวางหัวข้อละกี่เม็ดก็ได้ วางหลายหัวข้อก็ได้ ตามจำนวนเม็ดข้าวเปลือก 10 เม็ดที่มีอยู่ในมือ

เมื่อทุกคนวางเมล็ดพันธุ์ครบ จึงได้มีการสรุปคะแนนว่าหัวข้อไหนได้รับลูกอมมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดตามทัศนะของชุมชน จึงเป็นประเด็นที่สมควรนำมาเป็นประเด็นนำในการขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศในชุมชน แต่ถือเป็นเพียงร่างความคิด ยังไม่ใช่คำตอบสุดท้าย

ภาพประกอบ 10 การลงคะแนนประเด็นที่สมควรนำมาเป็นประเด็นนำในการขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศในชุมชน

3.4) การลงประชามติระดับชุมชน เนื้อหา คือ มติของชุมชนในการจัดทรวิจัยชุมชน คือประเด็นที่ชุมชนต้องการฟื้นฟูและพัฒนา หลังจากเสร็จกิจกรรมกระบวนการนำเสนอข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมและกระบวนการกำหนดร่างประเด็นขับเคลื่อนพิพิธภัณฑ์ ขึ้นต่อมาเป็นการลงประชามติในชุมชน เพราะตัวแทน 30 คนที่มาร่วมกระบวนการนั้น ถือว่าเป็นตัวแทนร่างความคิดเห็น ต้องนำร่างทั้งข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมและประเด็นนำในการขับเคลื่อนจัดทรวิจัยชุมชน มาให้ที่ประชุมระดับชุมชนร่วมกันพิจารณาอย่างน้อยครบครึบละ 1 คน เพื่อร่วมลงประชามติไม่เห็นด้วย หรือเห็นด้วยกับประเด็นที่แกนนำเสนอ หากประเด็นผ่านการลงประชามติเห็นด้วยจากการประชุมระดับชุมชน ถือว่าเป็นจัดทรวิจัยชุมชน ที่จะนำไปใช้ในการขับเคลื่อนต่อไป

ภาพประกอบ 11 ลงประชามติระดับชุมชน

4) การจัดเวทีพัฒนาโครงการวิจัยชุมชน ตัวแทนนักวิจัยแต่พื้นที่ทั้ง 5 ชุมชน มาร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นวิจัยในพื้นที่ของตนเอง จากนั้นให้เจ้าหน้าที่พัฒนาโครงการจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น ได้ร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นวิจัยที่ชุมชนตัดสินใจเลือกแล้วพัฒนาเป็นโครงการวิจัยตามแบบฟอร์มของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น เพื่อเสนอเป็นข้อเสนอโครงการวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้พิจารณาต่อไป

ภาพประกอบ 12,13 เวทีพัฒนาโครงการวิจัยชุมชน

ขอให้เพิ่มสรุปในประเด็น เครื่องมือ กลุ่มเป้าหมาย ขอบเขตพื้นที่ กระบวนการขั้นตอนโดยสรุปของโครงการ (ทำอะไร กับใคร ด้วยวิธีการอะไร ผลเป็นอย่างไร)

สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ปรัชญา Participatory Learning and Action (PLA) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกัน เป็นกระบวนการ Participatory Base Approach (PBA) มากกว่า Research Base Approach (RBA)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้	กลุ่มเป้าหมาย	วัตถุประสงค์
การเสวนาทางวัฒนธรรมชุมชน Community Culture Dialog จากกิจกรรมที่ 3.3.1	คณะกรรมการ เครือข่ายปกากะญอ จังหวัดตาก จากทุกอำเภอ อำเภอละ 20 คน (100 คน)	-เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดของการดำเนินงานวิจัยท้องถิ่น แลกเปลี่ยนความเห็นเพื่อเชื่อมโยงกับบริบทภูมิวัฒนธรรมในพื้นที่ตนเอง -ระดมความเห็นพิจารณาคัดเลือกชุมชนในพื้นที่ในอำเภอของตนเองที่คิดว่า มีชุมชนไหนที่สนใจ มีความพร้อม และมีความเหมาะสมที่จะเป็นชุมชนนำร่องในการเข้าร่วมโครงการ พิพิธภัณฑ์เชิงนิเวศปกากะญอตาก โดยเลือกจากพื้นที่นำร่อง อำเภอละ 1 ชุมชน
การอบรมเชิงปฏิบัติการ workshop 3.3.2	ทีมวิจัยชุมชน จำนวน 30 คน ที่มาจากตัวแทน อำเภอละ 5 คน	การเตรียมความพร้อมทีมวิจัยชุมชน ในการนำเครื่องมือการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Learning and Action: PLA) ก่อนที่จะเข้าพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัยในชุมชน

แผนที่ชุมชน Community mapping จากกิจกรรม ที่ 3.3.3 ข้อที่ 2.1)	ผู้นำชุมชนแบบ ทางการ ผู้นำตาม วัฒนธรรม กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่ม เยาวชน และกลุ่ม พ่อบ้าน โดยมี วิธีการแบ่งกลุ่ม จัดทำ จำนวน 30 คน	เพื่อศึกษาพื้นที่ทางกายภาพและข้อมูลทั่วไป โดยการให้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการวาดรูปพื้นที่ทางกายภาพในชุมชน ของตนเองที่ระบุสถานที่สำคัญเช่น ถนน ที่ทำกิน หลังคา เรือน โบสถ์ วัด โรงเรียน สถานีอนามัย แม่น้ำ ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก เป็นต้น
แผนที่วัฒนธรรมชุมชน Community Cultural mapping จากกิจกรรมที่ 3.3.3 ข้อที่ 2.2)	ผู้นำชุมชนแบบ ทางการ ผู้นำตาม วัฒนธรรม กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่ม เยาวชน และกลุ่ม พ่อบ้าน โดยมี วิธีการแบ่งกลุ่ม จัดทำ จำนวน 30 คน	เพื่อระบุแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เช่น สถานที่ประกอบพิธี กรรมทางความเชื่อ บ้านผู้รู้ภูมิปัญญาด้านต่างๆในชุมชน เป็นต้น และระบุบุคคล หรือ หน่วยงานอะไรที่เข้ามา เกี่ยวข้องกับพื้นที่ และกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ใน ชุมชน
การวิเคราะห์ฤดูกาล Seasonal Analysis จากกิจกรรมที่ 3.3.3 ข้อ ที่ 2.3)	ผู้นำชุมชนแบบ ทางการ ผู้นำตาม วัฒนธรรม กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่ม เยาวชน และกลุ่ม พ่อบ้าน โดยมี วิธีการแบ่งกลุ่ม	เพื่อทราบว่าทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มีการนำไปปฏิบัติ แสดง หรือใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาใด สถานที่ใด ในรอบปี

	จัดทำ จำนวน 30 คน	
ต้นไม้ศักยภาพและ ต้นไม้ปัญหา Potential tree & Problem tree จากกิจกรรมที่ 3.3.3 ข้อ ที่ 2.4)	ผู้นำชุมชนแบบ ทางการ ผู้นำตาม วัฒนธรรม กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่ม เยาวชน และกลุ่ม พ่อบ้าน โดยมี วิธีการแบ่งกลุ่ม จัดทำ จำนวน 30 คน	เพื่อให้ชุมชนได้สะท้อนสิ่งที่คิดว่าเป็นจุดเด่นหรือศักยภาพใน ชุมชนหรือสิ่งที่ทำที่ผ่านมาแล้วประสบความสำเร็จ ส่วน ต้นไม้ปัญหาคือ สิ่งที่ยังเป็นอุปสรรคหรือปัญหาในชุมชนที่ ชุมชนยังไม่พึงพอใจ
เครื่องมือแผนที่ร่างกาย (Body Mapping)จาก กิจกรรมที่ 3.3.3 ข้อที่ 3.1)	ผู้นำชุมชนแบบ ทางการ ผู้นำตาม วัฒนธรรม กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่ม เยาวชน และกลุ่ม พ่อบ้าน โดยมี วิธีการแบ่งกลุ่ม จัดทำ จำนวน 30 คน	เพื่อให้ชุมชนได้ช่วยกันนำเสนอว่าข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรม ที่นำเสนอผ่านเครื่องมือต่างๆ ก่อนหน้านี้ เนื้อหาคือสิ่งใดที่ ชุมชนภูมิใจมากที่สุด 5 อย่าง และสิ่งใดที่ชุมชนคิดว่าควรมี การปรับปรุง
เครื่องมือแม่น้ำแห่ง ความฝัน (The River of dream) จากกิจกรรมที่ 3.3.3 ข้อที่ 3.2)	ผู้นำชุมชนแบบ ทางการ ผู้นำตาม วัฒนธรรม กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่ม เยาวชน และกลุ่ม พ่อบ้าน โดยมี	เพื่อทราบข้อมูลความคาดหวังของชุมชนและจังหวะก้าวใน การเดินไปสู่เป้าหมายของชุมชน 20 ปีข้างหน้าของชุมชนที่ อยากเห็น

	วิธีการแบ่งกลุ่ม จัดทำ จำนวน 30 คน	
เสียงแห่งเมล็ดพันธุ์ Voice of seeds จาก กิจกรรมที่ 3.3.3 ข้อที่ 3.2)	ผู้นำชุมชนแบบ ทางการ ผู้นำตาม วัฒนธรรม กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่ม เยาวชน และกลุ่ม พ่อบ้าน โดยมี วิธีการแบ่งกลุ่ม จัดทำ จำนวน 30 คน	เพื่อกำหนดโจทย์วิจัยชุมชนที่ชุมชนอยากฟื้นฟูและพัฒนา
การสัมภาษณ์เชิงลึก In- depth Interview จาก กิจกรรมที่ 3.3.3 ข้อที่ 2.5)	ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน เช่น ผู้รู้ ด้านพิธีกรรม ผู้รู้ ด้าน	เพื่อเข้าใจ เข้าถึงวิถีวัฒนธรรมชุมชนอย่างลึกซึ้งมากขึ้น
การนำเสนอข้อมูลโดย ชุมชน Community Presentation จากกิจกรรมที่ 3.3.3 ข้อ ที่ 3.4)	ผู้นำชุมชนแบบ ทางการ ผู้นำตาม วัฒนธรรม กลุ่ม แม่บ้าน กลุ่ม เยาวชน และกลุ่ม พ่อบ้าน โดยมี วิธีการแบ่งกลุ่ม จัดทำ จำนวน 30 คน	เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ชุมชนในการนำเสนอข้อมูลตนเอง

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ในเนื้อหาของผลการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 นโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เข้ามาแผนการพัฒนาที่เข้ามา และผลกระทบต่อวิถีของคนในพื้นที่ ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก

ส่วนที่ 2 ทุนทางสังคมของพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

ส่วนที่ 4 กลไกคณะคณะทำงานวิจัยรับพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก สำหรับพื้นที่ที่มีความสนใจและพร้อม

ส่วนที่ 1 นโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เข้ามาแผนการพัฒนาที่เข้ามา และผลกระทบต่อวิถีของคนในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก

1.นโยบายของภาครัฐ

นโยบายของภาครัฐที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดน ผู้ศึกษาได้แบ่งเป็นมิติต่างๆ ออกเป็นดังนี้

1.1 มิติด้านเศรษฐกิจ รัฐได้กำหนดให้จังหวัดตากเป็นหนึ่งในพื้นที่นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (สงขลา, ตราด, มุกดาหาร, สระแก้วและตาก) โดยในจังหวัดตากนั้น ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในระดับตำบลที่อยู่ติดชายแดน และไม่ทับซ้อนพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดตาก จำนวน 14 ตำบล 886,875ไร่ (1,419 ตร.กม.) ใน อ.แม่สอด อ.พบพระ และ อ.แม่ระมาด ดังนี้

1) อำเภอแม่สอด ในพื้นที่ 8 ตำบล ดังนี้ ตำบลแม่สอด ตำบลแม่ตาว ตำบลท่าสายลวด ตำบลพระธาตุผาแดง ตำบลแม่กาษา ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่กุ ตำบลมหารวัน มีพื้นที่ 529,264 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ 32,234ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมด

2) อำเภอพบพระ ในพื้นที่ 3 ตำบล ดังนี้ ตำบลพบพระ ตำบลช่องแคบ ตำบลลาเลย มีพื้นที่ 261,961 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ 22,972 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 9 ของพื้นที่ทั้งหมด

3) อำเภอแม่ระมาด ในพื้นที่ 3 ตำบล ดังนี้ ตำบลแม่จะรา ตำบลแม่ระมาด ตำบลชะเนงือ มีพื้นที่ 244,797 ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์ 43,548 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 18 ของพื้นที่ทั้งหมด

ภาพประกอบ 14 เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก ครอบคลุมพื้นที่ 3 อำเภอ (อ.แม่สอด อ.พบพระ อ.แม่ระมาด)

จากนโยบายเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษนี้ จะทำให้นักลงทุนได้สิทธิประโยชน์พิเศษในการค้า การลงทุน เช่น กรณีเป็นกิจกรรมเป้าหมายสำหรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ¹ตามที่คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกำหนด ให้ได้รับสิทธิประโยชน์ อาทิ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 8 ปี ไม่รวมค่าที่ดินและทุน หมุนเวียน ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลฯ ร้อยละ 50 ของอัตราปกติ เป็นระยะเวลา 5 ปี หักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปา 2 เท่า เป็นเวลา 10 ปี (นโยบายส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้ออกประกาศคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่ 4/2557 ,18 ธันวาคม 2557)

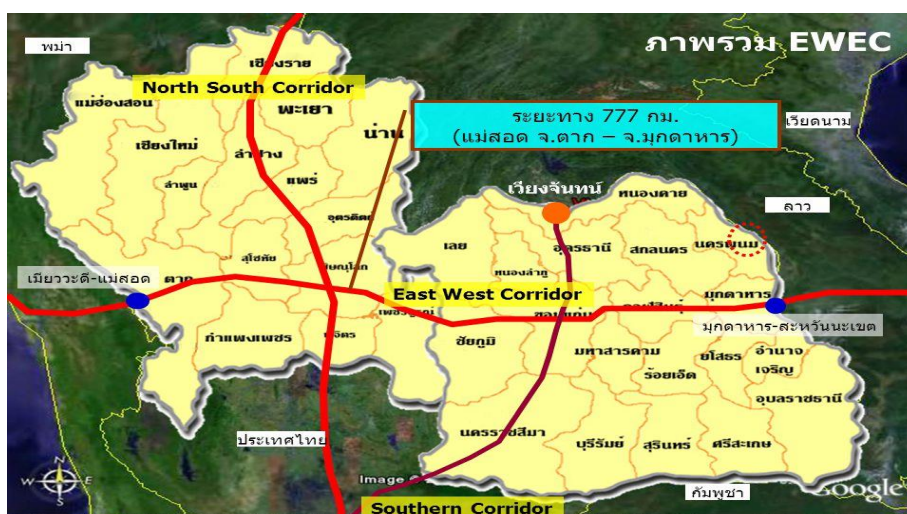
นโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก ยังมีเป้าหมายมูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มสูงขึ้น โดยเชื่อมโยงกับเขตเศรษฐกิจพิเศษในเมืองเมียวดี ฝายัน อย่างกึ่งประเทศเมียนมาร์ เพื่อส่งออกสินค้าอุปโภคบริโภค เพราะฉะนั้นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก จะเป็น “ศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าระหว่างประเทศ/ เครือข่ายอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น” โดยกำหนดโครงสร้างเศรษฐกิจ บริการ 51.47 % เกษตร 24.94 % อุตสาหกรรม 16.93 % มีผลผลิตในพื้นที่ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าว ถั่วเขียวผิวมัน ถั่วเหลือง พืชผัก ประมง น้ำจืด อุตสาหกรรมส่วนใหญ่เกี่ยวกับเครื่องแต่งกาย เกษตร และสิ่งทอ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.))

1.2 มิติด้านการคมนาคมและโครงสร้างพื้นฐาน

เพื่อรองรับนโยบาย ชุมชนเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และนโยบายระเบียงเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS Economics Corridor) รัฐได้มีโครงการในการพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานหลายแขนงเช่น ระบบไฟฟ้า โทรคมนาคม สิ่งแวดล้อม กฎหมายโดยเฉพาะเส้นทางคมนาคมทางถนน เป้าหมายเพื่อพัฒนาการค้า การลงทุน ทั้งนี้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก ดังนี้

¹ **อุตสาหกรรมและบริการเป้าหมาย ได้แก่** อุตสาหกรรมการเกษตร ประมง และกิจการที่เกี่ยวข้อง เซรามิกส์ อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือนอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ การผลิตเครื่องมือทางการแพทย์ อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักรและชิ้นส่วน อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ การผลิตพลาสติก การผลิตยา กิจการโลจิสติกส์ นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม และกิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

1) โครงการเส้นทางที่สองแนวตะวันออก-ตะวันตก East-West Economic Corridor หรือ เส้นทาง R2 เป็นหนึ่งในเส้นทาง GMS Economics Corridor² จุดเริ่มต้นคือเมืองดานังในเวียดนาม (ซึ่งเป็นเมืองท่าสำคัญของเวียดนาม) ตัดผ่านลาวและไทย มาถึงเมืองมะละแหม่ง หรือมะละไย (Mawlamyine) ในพม่า ระยะทางประมาณ 1,450 กิโลเมตรเป็นการ “ตัดขวาง” เชื่อมระหว่างสองมหาสมุทรคือ มหาสมุทรแปซิฟิกทางตะวันออก และมหาสมุทรอินเดียทางตะวันตก จุดข้ามแดนสำคัญในเส้นทาง R2 คือสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่สองที่ จ.มุกดาหาร (สร้างเสร็จแล้ว) กับสะพานนะเขต และด่านที่ อ.แม่สอด จ.ตาก กับเมืองเมียวดีของพม่า

ภาพประกอบ 15 แผนที่โครงการเชื่อมต่อถนนจากเวียดนามสู่พม่า โดยมีแม่สอดเป็นทางผ่าน

ที่มา : <http://www.oknation.net/blog/twilightidea/2012/05/04/entry-1>

² เส้นทางคมนาคมใน GMS Economic Corridors ออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ตามภูมิภาค ได้แก่

- North-South Economic Corridor เป็นเส้นทางหลักของ GMS Economic Corridors โดยจะเน้นการเชื่อมต่อจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) เข้ากับภูมิภาคแหลมทองผ่านถนนในแนวเหนือ-ใต้ จุดเริ่มต้นของถนนในแนวเหนือ-ใต้ คือ เมืองคุนหมิง ส่วนจุดปลายจะแยกเป็นสองสายคือประเทศไทย และประเทศเวียดนาม
- East-West Economic Corridor เส้นทางที่สองแนวตะวันออก-ตะวันตก เป็นการ “ตัดขวาง” เชื่อมระหว่างสองมหาสมุทรคือ มหาสมุทรแปซิฟิกทางตะวันออก และมหาสมุทรอินเดียทางตะวันตก
- Southern Economic Corridor เส้นทางสายสุดท้าย เชื่อมต่อระหว่างไทย-กัมพูชา-เวียดนาม

ในส่วนที่เป็นระยะทางระหว่างไทยกับเมียนมาร์ ได้มีโครงการการพัฒนาเส้นทาง New Trade Lane 4 สายแม่สอด-เมียวดี-กอกาเรก-เมะละหม่ง เชื่อมต่อ EWEC การปรับโฉมครั้งนี้ เพื่อเตรียมก้าวเข้าสู่ ศูนย์กลาง ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจ EWEC เชื่อมอินโดจีน-อินโดจีน ต่อเนื่องไปถึงยุโรป ขณะที่ภาครัฐ-เอกชนในพื้นที่ได้พยายามผลักดันโครงการพัฒนา สาธารณูปโภคขนาดใหญ่หลายโครงการ ทั้งก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-พม่าแห่งที่ 2 โครงการขยายรันเวย์ของสนามบินแม่สอดเพิ่มประมาณ 600 เมตร เพื่อให้เครื่องบินขนาดใหญ่ลงจอดได้ ล่าสุดกำลังอยู่ขั้นตอนการเวนคืนที่ดินจากชาวบ้าน 38 ราย 39 แปลง รวมเนื้อที่ 303 ไร่

เส้นทาง R2 เป็นเส้นทางที่มีผลกระทบทางเศรษฐกิจมาก โดยคาดการณ์ว่า จะส่งผลให้หลายจังหวัดของประเทศไทยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่า 0-50% ส่วนผลกระทบทางการค้า จะช่วยให้การค้าระหว่างภูมิภาคตามเส้น R2 ขยายตัวขึ้น โดยเฉพาะไทยกับเมียนมาร์ นอกจากจะส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจแล้วยังส่งผลต่อการดำรงวิถีชีวิตของประชาชนที่ตั้งอยู่บริเวณโดยรอบของถนน ส่งผลทำให้มีการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น เนื่องจากถนน R2 เป็นสายหลักที่ใช้ในการสัญจรระหว่างอำเภอเมืองตากกับอำเภอแม่สอด และเชื่อมโยงต่อไปยัง 4 อำเภอชายแดนของจังหวัดตากจึงทำให้มีจำนวนยานพาหนะที่ใช้เส้นทางดังกล่าวเฉลี่ยสูงถึงวันละ 7,000 – 10,000 คันต่อวัน ประกอบกับพื้นที่ 3 อำเภอชายแดนของจังหวัดตาก ได้แก่ อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอพบพระ เป็นพื้นที่เป้าหมายที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่ที่มี

ศักยภาพในการส่งเสริมเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนำร่องของประเทศและการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 ซึ่งจะส่งผลให้มีปริมาณรถที่ต้องสัญจรผ่านเส้นทางนี้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเฉลี่ย 9,000 – 12,000 คันต่อวัน แต่เนื่องจากลักษณะเส้นทางดังกล่าวมีความแคบและลาดชันตามแนวภูเขาตลอดเส้นทาง จึงส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก หน่วยงานของรัฐโดยกรมทางหลวงต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการซ่อมแซมถนนที่เกิดความเสียหายจากอุบัติเหตุ

2) โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2

โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 พร้อมโครงข่าย และศูนย์ให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) การก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 พร้อมโครงข่าย สถานที่ตั้งบ้านวังตะเคียน ต.ท่าสายลวด อ.แม่สวด จ.ตาก ขณะนี้ได้คัดเลือกเส้นทางที่เหมาะสมแล้ว และอยู่ในขั้นตอนงานสำรวจออกแบบเก็บรายละเอียด เพื่อให้พร้อมดำเนินการทันทีเมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณ ปี 2559 – 2560 จำนวน 22,000 ล้านบาท

ภาพประกอบ 16 ผังบริเวณโครงการปรับปรุงสะพานมิตรภาพไทยพม่า

ที่มา : แผนงานและแผนปฏิบัติการระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ พ.ศ.2556

3) โครงการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยง อ.พพบพระ – อ.อุ้มผาง พัฒนาเส้นทางเข้าเขตแดนเมียนมาร์

โครงการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยง อ.พพบพระ – อ.อุ้มผาง พัฒนาเส้นทางเข้าเขตแดนเมียนมาร์ บริเวณบ้านวาล้อยเหนือ ต.วาล้อย อ.พพบพระ ถึงบ้านหนองบัว ต.หนองบัว อ. อุ้มผาง ระยะทาง ๒๘ กม. งบประมาณ 650 ล้านบาท เพื่อเพิ่มช่องทางการค้าชายแดนกับเมียนมาร์ และส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เนื่องจาก

สามารถลดระยะเวลาในการเดินทางจากอำเภอ แม่สอดถึงอำเภออุ้มผางให้เหลือเพียงครึ่งหนึ่งของการใช้เส้นทางปกติ 4) โครงการขุดเจาะอุโมงค์ถนนสายตาก – แม่สอด

คณะทำงานขับเคลื่อนนโยบายการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดตาก ด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านบุคลากร (กลุ่มย่อย) ได้หารือแนวทางการขุดเจาะอุโมงค์ถนนสายตาก – แม่สอด (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 12) แนวทางการขุดเจาะอุโมงค์ถนนสายตาก – แม่สอด ให้สามารถใช้แนวเส้นทางและอุโมงค์ร่วมกับเส้นทางรถไฟได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในการใช้เส้นทาง เพิ่มความสะดวกสบายและลดเวลาในการเดินทางจากเดิมที่ต้องใช้เวลา 60 – 90 นาที ให้เหลือเพียง 30 – 40 นาที และส่งเสริมให้เกิดการค้าการลงทุนตามแนวเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจ East – West Economic Corridor (EWEC) รองรับการค้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และการเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

ภาพประกอบ 17 โครงการขุดเจาะอุโมงค์ถนนสายเอเชีย (แม่สอด-ตาก)

ที่มา : www.skyscrapercity.com

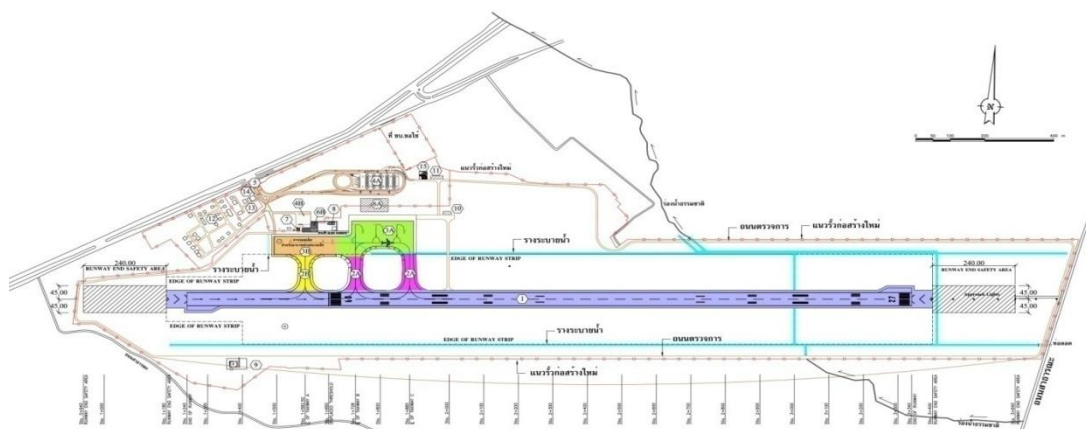
5) โครงการขยายสนามบินแม่สอด เป็นการขยายสนามบินแม่สอดให้มีการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน กรมการบินพลเรือนคาดว่าจะได้รับงบประมาณดำเนินโครงการปรับปรุงขยายสนามบินแม่สอด งบประมาณปกติจำนวน 840 ล้านบาท เป็นการปรับปรุงขยายทางวิ่งสนามบินแม่สอดเดิมกว้าง 30 เมตร ยาว 1,500 เมตร ให้มีทางวิ่งกว้าง 45 เมตร ยาว 2,100 เมตร วิ่งขึ้น-ลงด้านทิศตะวันออก มีความปลอดภัยตามมาตรฐานการบิน งบประมาณปี 2559 – 2561 จำนวน 1,073.52 ล้านบาท

แผนงาน โครงการปรับปรุงขยายท่าอากาศยานแม่สอด

ตารางที่ แผนงานโครงการปรับปรุงขยายท่าอากาศยานแม่สอด

รายการ	งบประมาณ (ล้านบาท)			
	2557	2558	2559	รวม
1. จัดซื้อที่ดินและเขตเช่าเพิ่มเติม	98			98
2. จำหน่ายแบบก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสาร พร้อมงานระบบอื่นๆ	4			4
3. ปรับปรุงขยายทางวิ่ง ทางขับ ลานจอดเครื่องบิน		110	440	500
4. ก่อสร้างอาคารที่พักผู้โดยสาร พร้อมงานระบบอื่นๆ		42	168	210
รวม	102	152	608	862

ขอบเขตงาน โครงการปรับปรุงขยายท่าอากาศยานแม่สอด

ทางวิ่ง (Run way) ขนาด 45 × 2,100 เมตร ทางขับ (Taxi way) ขนาด 23 × 200 เมตร จำนวน 2 แนว

ลานจอด (Apron) ขนาด 85 × 180 เมตร รองรับเครื่องบินขนาด Boeing-737 ได้พร้อมกันจำนวน 3 ลำ อาคารที่พักผู้โดยสารขนาด 7,000 ตร.ม. พร้อมงานระบบอื่นๆ รองรับผู้โดยสารได้ 300 คน ต่อชั่วโมง

6) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำดิบเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

โครงการจัดหาแหล่งน้ำดิบเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ราษฎรอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ประสบปัญหาวิกฤติน้ำทั้งน้ำแล้งและน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี คือในช่วงฤดูแล้งประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อทำการเกษตร ในเขตตำบลพระธาตุผาแดง ตำบลแม่ตาวและตำบลแม่กุ ในช่วงฤดูฝนประสบปัญหาน้ำท่วมในเขตเทศบาลแม่สอด ประกอบกับ จังหวัดได้เร่งรัดพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และแหล่งน้ำดิบในการจัดทำน้ำประปาที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอรองรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงมีความจำเป็นในการสร้างอ่างเก็บน้ำ ขนาดความจุ 13.30 ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มพื้นที่ชลประทาน จำนวน 6,740 ไร่ ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านขุนห้วยแม่สอด ต.พระธาตุผาแดง อ.แม่สอด จ.ตาก เนื้อที่ 1,068 ไร่โดยกรมชลประทาน ได้เสนอเรื่องไปยังกรมป่าไม้ เพื่อขอเข้าทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่สอด เพื่อก่อสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยแม่สอดตอนบน พร้อมทั้งได้ตั้งงบประมาณปลูกป่าทดแทนตามมติ ครม.เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2525 แล้ว ปัจจุบันอยู่ระหว่างการพิจารณาของกรมป่าไม้

1.3 มิติด้านสาธารณสุข

รัฐ ได้กำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานสาธารณสุขชายแดน ปี พ.ศ.2558 โดย สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข ภายใต้นโยบายและแผนตั้งแต่ระดับชาติลงไปได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงของชาติ (พ.ศ.๒๕๕๖ – ๒๕๖๐) ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน แผนแม่บทการแก้ปัญหาและพัฒนาสาธารณสุขชายแดน ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๙) เพื่อสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” ซึ่งในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานสาธารณสุขชายแดนโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตาก ดังนี้

1) โครงการ เชื้อโรคคัดกรองสุขภาพ (Tak Health Dam)

เป็นกลยุทธ์ ใช้แก้ไขปัญหาสาธารณสุขเฉพาะพื้นที่ และเพิ่มคนทำงานในระบบสาธารณสุขพื้นฐาน เช่น การฝึกอบรม พนักงานสุขภาพชุมชนต่างด้าว(พนักงานสุขภาพชุมชนชายแดน; พสช.), อสม.ต่างด้าว เป็นต้น การจัดหน่วย พยาบาลเคลื่อนที่ (Mobile clinic) และกระจายบุคลากรให้เต็มพื้นที่เป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อแก้ปัญหาการเข้าถึงบริการสุขภาพของกลุ่มคนต่างด้าวและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยการเพิ่มสถานบริการสุขภาพกระจายสู่ชุมชนต่างด้าวชายแดน(Health Post, Malaria Post, Health center) 2. เพื่อลดภาระงานเจ้าหน้าที่สาธารณสุข โดยการพัฒนาศูนย์สาธารณสุขเสริมและเพิ่มเติมให้ครอบคลุมถึงกลุ่มเป้าหมายทุกระดับชุมชน หมู่บ้าน โรงงาน สถานบริการ (อสต., พสต., จนท.มาลาเรียคลินิก)

2) โครงการหมู่บ้านคู่ขนาน (Twin Village Thai-Myanmar)

หมู่บ้านคู่ขนาน (Twin Village Thai-Myanmar) เป็นเครือข่ายการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพ ซึ่งเฝ้าระวังโดยอาสาสมัครสาธารณสุขทั้งฝั่งไทย-พม่า (อย่างไม่เป็นทางการ) ในระดับพื้นที่ชายแดนจากการเฝ้าระวังโรคและภัยสุขภาพและโรคระบาดในพื้นที่ที่มีการเกิดโรคระหว่างชายแดนที่มีหมู่บ้านคู่ขนานทั้ง 5 อำเภอชายแดนไทย-พม่า จากเหนือจรดใต้ คือจาก อำเภอท่าสองยางจนถึงอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ทั้งหมด 36 ชุมชน โดยการจัดการอย่างเป็นมิตรภายใต้การติดต่อสื่อสารผ่านทางระบบ IT ของไทย (Mobile Telephone) และฝั่งไทยเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือผ่านทางเครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขไทยและต่างด้าว มีการวางระบบเฝ้าระวังโรคตามแนวชายแดนทั้ง 2 ฝั่ง

3) นโยบายศูนย์กลางการแพทย์ชายแดน

สาธารณสุขจังหวัดตากมอบหมายให้โรงพยาบาลแม่สอดเป็นศูนย์กลางของ 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก ทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขชายแดน เพื่อรองรับการเข้าสู่ AEC โดยกำหนดวิสัยทัศน์ระยะ 5 ปี (2558-2562) พัฒนาโรงพยาบาลแม่สอดให้เป็นโรงพยาบาลชั้นนำด้านการแพทย์และสาธารณสุขชายแดน มี 4 กลยุทธ์ คือ 1.เป็นศูนย์กลางบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขชายแดนเขตเศรษฐกิจพิเศษไทยแม่สอด-เมียวดี 2.ร่วมมือจัดการสาธารณสุขชายแดนไทย-เมียนมาร์ 3.พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงพยาบาลแม่สอดสู่ความเป็นเลิศ 4.พัฒนาหน่วยบริการสุขภาพชาวต่างชาติรูปแบบพิเศษภายใต้การกำกับของโรงพยาบาลแม่สอด เป้าหมายคือโรงพยาบาลแม่สอดจะเป็น Excellent Center ขยายจาก 400 เตียงเป็น 800 เตียง มีศูนย์ระดับวิทยาที่เป็นแหล่งเรียนรู้มี Seattleite OPD ศูนย์สุขภาพชุมชนเมือง One Stop Service แรงงานต่างด้าว อีก 4 ปีข้างหน้า (ณัฐพงษ์ วงศ์วิวัฒน์ : 2558)

1.4 มิติด้านแรงงานและความมั่นคง

เป้าหมายกลุ่มแรงงานของพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ คือ กลุ่มแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านของไทย เนื่องจากค่าแรงไม่สูงเหมือนแรงงานไทย ทำให้สามารถดึงดูดนักลงทุนได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องไปวางฐานการผลิตที่ประเทศต้นทางของแรงงาน ในขณะที่ประเทศไทยก็ต้องหาแนวทางในการอำนวยความสะดวกในการเข้ามารับจ้างงานของแรงงานเพื่อนบ้านควบคู่ไปกับมาตรการรักษาความมั่นคงของประเทศด้วยเช่นกัน

1) นโยบายศูนย์บริการแรงงานแบบเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน โครงการศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน สาธารณสุข และความมั่นคง เห็นชอบให้มีการจัดระบบแรงงานต่างด้าวให้มาทำงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษผ่าน 3 ขั้นตอน คือ เข้าไป - เย็นกลับ มาตามห้วงเวลา และมาตามฤดูกาล และให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน ซึ่งให้บริการเรื่องการอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร การตรวจสอบสุขภาพ การประกันสุขภาพ และการคุ้มครองแรงงาน โดยให้ใช้รูปแบบของศูนย์บริการจดทะเบียนต่างด้าวแบบเบ็ดเสร็จ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงในพื้นที่ เช่นกรณีพื้นที่ อ.แม่สอด อ.แม่ระมาด และ อ.พบพระ จ.ตาก ซึ่งแต่ละอำเภอมีระยะห่างกันมาก อาจเป็นปัญหาในการเดินทางของแรงงานต่างด้าวที่จะมาดำเนินการตรวจสุขภาพติรรม ทั้งตรวจลงตรา การเข้า - ออก ดังนั้นอาจจะต้องกำหนดวิธีการภายใต้ข้อกำหนดยอมรับ การดำเนินการเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเบื้องต้นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในแต่ละพื้นที่เป็นผู้ออกแบบ(รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน:2558) ขณะนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดตากได้มอบหมายให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดตากไปทำความเข้าใจเกี่ยวกับด้านแรงงานตามมติกรม.กับผู้ประกอบการในท้องถิ่นเพื่อรับทราบมติกรม.ว่าด้วยเรื่องจ้างแรงงาน รวมทั้งมีแผนการฝึกอบรมฝีมือแรงงานไทยบริเวณชายแดนและแรงงานต่างด้าวที่มาทำงานในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อสร้างความมั่นใจด้านแรงงานให้กับผู้ประกอบการและนักลงทุน

2) ด้านความมั่นคง กองทัพบกที่ 3 โดยแม่ทัพภาคที่ 3 ในฐานะประธานคณะกรรมการเพื่อความมั่นคงพื้นที่กองทัพบกที่ 3 ได้โครงการเพื่อความมั่นคงพื้นที่ชายแดนโดยแผนงานที่สำคัญคือการ กำหนดสถานะบุคคล เพื่อแก้ปัญหาเรื่องสถานะทางทะเบียนระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลที่ไม่ใช่สัญชาติไทยให้ชัดเจน แต่ไม่มีการกำหนดระยะเวลาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ชัดเจน

3) นโยบายเปิดจุดผ่อนผันที่ชายแดนพบพระ แม่ระมาด เป็นจุดผ่อนปรนพิเศษ เพื่อรองรับการค้าการลงทุน การส่งสินค้าข้ามบริเวณชายแดน และสนับสนุนการ ท่องเที่ยว

1.5 มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ชุมชน 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตากกว่าร้อยละ 70 อยู่ในพื้นที่เขตป่า ไม่ว่าจะเป็นอยู่ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ชุมชนส่วนใหญ่อยู่ก่อนการประกาศพื้นที่เขตป่า แต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องสิทธิในพื้นที่ทำกิน ปัจจุบันรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้มีนโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังนี้

1) แผนแม่บท แก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดย กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2557 แผนแม่บทฉบับนี้ได้กำหนดแผนในระดับยุทธศาสตร์ของการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติและกลยุทธ์ในการปฏิบัติเพื่อให้หน่วยปฏิบัติใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปฏิบัติการและการประสานงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดย “ยุทธศาสตร์การพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้” แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นยุทธศาสตร์และกำหนดกลยุทธ์ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ รวม 17 กลยุทธ์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่หนึ่ง ผนึกกำลังป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วย กลยุทธ์ “หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ” กลยุทธ์ “จัดตั้งหน่วยเฉพาะกิจป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่า” กลยุทธ์ “ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการตัดไม้ทำลายป่า” และกลยุทธ์ “ยึดคืนพื้นที่ป่า ยับยั้งการบุกรุกป่า และแก้ปัญหาป่าบุกรุกคน โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นหลักฐานหลักร่วมกับ หลักฐานอื่นที่เกี่ยวข้อง”

ยุทธศาสตร์ที่สอง ประเด็นยุทธศาสตร์ ปลุกจิตสำนึกรักผืนป่าของแผ่นดิน ประกอบด้วย กลยุทธ์ “กำหนดให้การแก้ไขปัญหการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าเป็น วาระแห่งชาติ” กลยุทธ์ “จัดตั้งองค์กรแนวร่วมภาคประชาชนเพื่อปลุกจิตสำนึก” และกลยุทธ์ “ปลุกจิตสำนึกให้เจ้าหน้าที่มีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน”

ยุทธศาสตร์ที่สาม ประเด็นยุทธศาสตร์ ปฏิรูประบบการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยกลยุทธ์ “ปรับปรุงระบบการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้” กลยุทธ์ “พิจารณาจัดตั้งหน่วยงานด้านการบริหารจัดการป่าไม้ทั้งระดับจังหวัดและอำเภอ” กลยุทธ์ “จัดทำแนวเขตทรัพยากรป่าไม้ทุกประเภทให้เป็นแนวเดียวที่ชัดเจน” กลยุทธ์ “จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ (Zoning)” และกลยุทธ์ “ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เป็นอุปสรรคในการพิทักษ์ทรัพยากรป่าไม้”

ยุทธศาสตร์ที่สี่ ประเด็นยุทธศาสตร์ ปั่นฟูและดูแลรักษาป่าอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยกลยุทธ์ “จัดระบบการดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมกับประชาชน” กลยุทธ์ “จัดระบบการปลูกไม้เศรษฐกิจของประเทศเพื่อทดแทนความต้องการและลดการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า” กลยุทธ์ “ให้คนอยู่กับป่าพึ่งพากันอย่างมีความสุข” กลยุทธ์ “เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการฟื้นฟูและดูแลป่าอย่างยั่งยืน” และกลยุทธ์ “ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

จากการออกแผนแม่บทฉบับนี้ไปส่งการออกนโยบายทวงคืนผืนป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้ประเทศ โดยมีคำสั่ง คสช.ที่ 64/2557 ว่าด้วยเรื่อง การปราบปรามและการหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และคำสั่ง คสช.ที่ 66/2557 เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งคำสั่งดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยเฉพาะคำสั่งคสช.ที่ 66/2557 ข้อ 2.1 ที่ระบุว่า การดำเนินการใดๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมนั้นๆ ก่อนคำสั่งนี้มีผลบังคับใช้ ยกเว้นผู้ที่บุกรุกใหม่ จะต้องดำเนินการสอบสวน และพิสูจน์ทราบ เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป อันเป็นเจตนารมณ์ที่เป็นไปเพื่อปกป้องทรัพยากรธรรมชาติของส่วนรวม ซึ่งเป็นประโยชน์โดยรวมต่อสังคมไทย และคุ้มครองคนจน แต่กลับถูกนำไปใช้อย่างไม่ยุติธรรม และเลือกปฏิบัติ ซึ่งคนจนหรือผู้มีรายได้น้อยเป็นคนกลุ่มแรกที่ถูกกระทำ ดังกรณีตัวอย่าง ชาวบ้านตำบลสามหมื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก จากการได้รับความเดือดร้อน ที่เจ้าหน้าที่ยึดคืนผืนป่า จนไม่สามารถเข้าทำกินอย่างมั่นใจ เนื่องจากถูกเจ้าหน้าที่ป่าไม้ บันทึกการเข้า - ออก ในที่ทำกิน ที่ทำมานาน โดยแต่ละรายมีพื้นที่ครอบครองไม่มาก จึงต้องการให้ทำการรังวัด เพื่อสร้างความชัดเจน และความมั่นใจให้กับชาวบ้าน

2) การจัดหาที่ดินเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ

ตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้แถลงยุทธศาสตร์สำคัญ ๙ ด้าน เพื่อใช้เป็นหลักหรือแนวทางในการปฏิรูปและพัฒนาประเทศให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยในยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม จะผลักดันให้เกิดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษขึ้นโดยเร็ว เพื่อให้มีการกระจายความเจริญสู่ท้องถิ่นในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการนี้จำเป็นต้องเร่งรัดกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งพื้นที่ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ อันจะทำให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลโดยเร็ว หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยความเห็นชอบของคณะรักษาความสงบแห่งชาติจึงมีคำสั่งให้ที่ดินในท้องที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เฉพาะภายในแนวเขตตามแผนที่หมายเลข ๑/๘ ท้ายคำสั่งนี้ โดยให้มีผลเป็นการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติตามกฎกระทรวงฉบับที่ ๙๔๕ (พ.ศ. ๒๕๒๔) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗และเขตป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี และถอนสภาพที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับรองรับการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2525 เนื้อที่ 5,603-0-56 ไร่ ให้จังหวัดเป็นผู้บริหารจัดการและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเป็นศูนย์บริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) คลังสินค้าทัณฑ์บน ศูนย์โลจิสติกส์และนิคมอุตสาหกรรม เป็นพื้นที่ก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมย แห่งที่ 2 พร้อมโครงข่าย และใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ

จากคำสั่ง คสช.ที่ 17/2558 เรื่อง การจัดหาที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ได้สัมฤทธิ์ผลโดยเร็ว หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษตาก ดังกรณีการเวนคืนที่ดิน หมู่บ้านวังตะเคียนตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ภาพประกอบ 18 ชาวบ้านวังตะเคียนเรียกร้องความเป็นธรรมกรณีถูกเวนคืนที่ดิน
ที่มา : AEC อาเซียน News

กรณีการเวนคืนที่ดิน หมู่บ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อรองรับโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 พร้อมโครงข่าย และศูนย์ให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) โดยคณะรัฐมนตรีคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ประกาศใช้อำนาจตามมาตรา 44 ในการเพิกถอนเขตป่าไม้ถาวรตามมติครม.พื้นที่จำนวน 2,182-3-66 ไร่ เป็นของราชพัสดุ นายสำรวม พันธุ์พีช ได้กล่าวว่า “ชาวบ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด จำนวนกว่า 500 ครอบครัวได้รับผลกระทบทั้งที่ดินทำกิน ที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ ภาวะหนี้สิน มีชาวบ้านหมดที่ดินอยู่อาศัยพร้อมที่ทำกิน จำนวน 8 ครอบครัว หมดที่ดินทำกินและการประกอบอาชีพ จำนวน 90 ครอบครัว พื้นที่ 12,675 ไร่ เป็นป่าถาวรมติคณะรัฐมนตรีเป็นที่ยู่อาศัยสร้างบ้านเรือนแล้วกว่า 270 ครอบครัวประชาชนไม่รู้เรื่องอะไรเลย พอรู้จากสื่อหลายคนช็อค เครียด เข้าโรงพยาบาล” (สัมภาษณ์ สำรวม พันธุ์พีช : 2558)

1.6 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

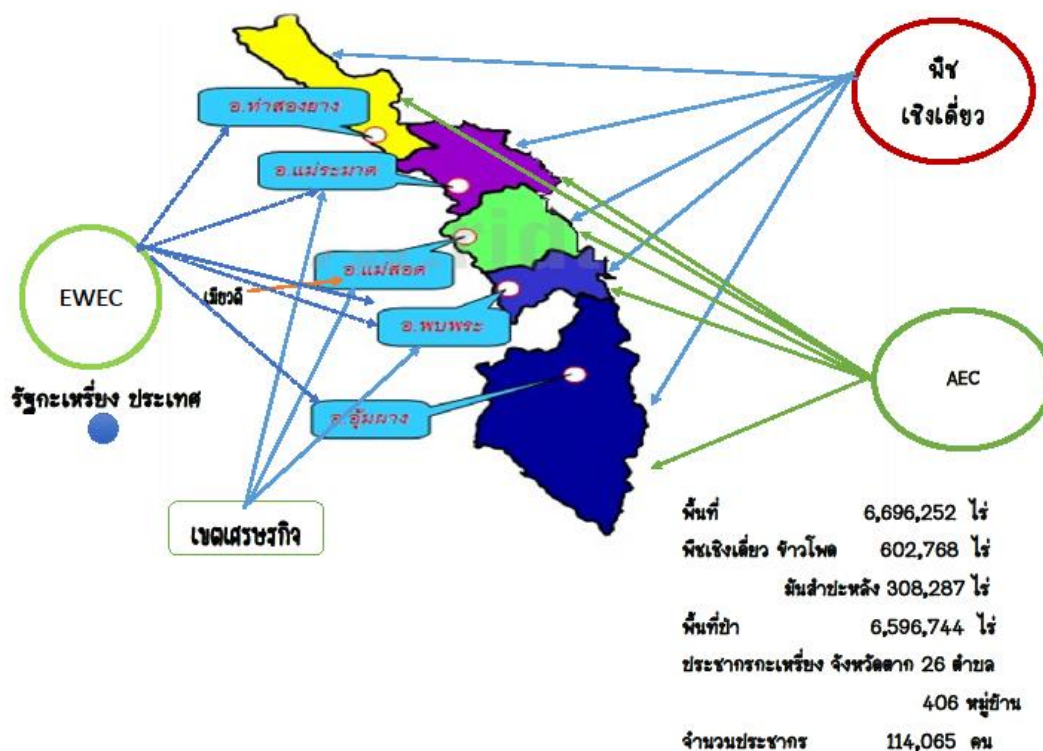
คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติข้อเสนอของกระทรวงวัฒนธรรม ว่าด้วยแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2553 โดยมีประเด็นหลักในการดำเนินการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง ดังนี้

1) การจัดการทรัพยากร ยุติการจับกุมและให้ความคุ้มครองกับชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่อยู่ในพื้นที่ข้อพิพาทเรื่องที่ทำกินในพื้นที่ ดั้งเดิม ส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนบนพื้นที่สูง

2) สิทธิสัญชาติ ให้ชาวกะเหรี่ยงที่ได้รับบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติ ไทย (บัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูงและบัตรสำรวจชุมชนบนพื้นที่สูงเดิม) ที่อพยพเข้าตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2528 สามารถขอเป็นคนต่างด้าวมีถิ่นที่อยู่ถาวรในประเทศไทยและได้ รับใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว ส่วนบุตรที่เกิดในประเทศไทยให้สามารถขอสัญชาติไทยตามกฎหมายสัญชาติได้ จัดสรรงบประมาณรายหัวตามหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้ชาวกะเหรี่ยงที่ได้จัดทำประวัติและมีสิทธิอาศัยในประเทศไทยเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป สำนักงานหลักประกันสุขภาพ ถ้วนหน้าแห่งชาติ (สปสช.)

3. การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม ส่งเสริมศูนย์วัฒนธรรมชุมชน โดยเชื่อมโยงและ สอดคล้องกับวิถีชีวิตกับฐานคิดดั้งเดิม ให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมที่มีชีวิต สนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม ชุมชน และการทำกิจกรรมของกลุ่มเครือข่ายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และกำหนดพื้นที่เขตวัฒนธรรมพิเศษสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยมีพื้นที่นำร่อง เช่น บ้านเลตองคุ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

4. การศึกษา ให้ชุมชนมีส่วนในการกำหนดหลักสูตรการศึกษาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและ วัฒนธรรม รวมทั้งสามารถจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง

สรุปผลกระทบด้านนโยบายรัฐที่จะเกิดขึ้นต่อพื้นที่

ด้านเศรษฐกิจ เป็นการกำหนดนโยบายพิเศษขึ้นมาเพื่อเอื้อต่อนักลงทุนรายใหญ่ที่จะเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่ได้สะดวก เช่น การให้สิทธิพิเศษด้านภาษี ลดหย่อนค่าสาธารณูปโภค การกำหนดพื้นที่รองรับการทำโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ การเช่าพื้นที่ระยะยาวได้ในระยะเวลา 99 ปี เป็นต้น นโยบายนี้จะทำให้พื้นที่ชายแดนตากกลายเป็นพื้นที่พัฒนาเพื่อการลงทุนอย่างเข้มข้น ระบบการผลิตในพื้นที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการเกษตรขั้นปฐมภูมิเป็นการเกษตรแปรรูป จากไร่นาสู่โรงงาน จากแรงงานคนสู่แรงงานเครื่องจักร จะทำให้พื้นที่ 5 อำเภอชายแดนกลายเป็นแหล่งวัตถุดิบป้อนสู่โรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากได้กำหนดอุตสาหกรรมและบริการเป้าหมายทั้งหมด 13 กิจกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมการเกษตร ประมง และกิจการที่เกี่ยวข้อง เซรามิกส อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ การผลิตเครื่องมือทางการแพทย์ อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักรและชิ้นส่วน อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ การผลิตพลาสติก การผลิตยา กิจการโลจิสติกส์ นิคมหรือเขตอุตสาหกรรมและ กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว จากกิจกรรมอุตสาหกรรมเป้าหมายเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบรอบด้านต่อพื้นที่ทั้งมิติวัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนชาติพันธุ์

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นการวางโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขนส่งสินค้าและขนส่งมวลชน และเป็นการเชื่อมต่อโครงข่ายการคมนาคมในระดับภูมิภาค ทั้งการขนส่งทางบกและทางอากาศ โดยมีการเร่งรัดก่อสร้างให้เสร็จเร็วที่สุด เป็นนโยบายการเชื่อมโยงเครือข่ายการคมนาคมทั้งทางบกและทางอากาศ พื้นที่ 5 อำเภอชายแดนเป้นทั้งทางผ่านและจุดเชื่อม ระหว่างพม่ากับไทย และระหว่างภูมิภาคเช่น จาก เวียดนาม ผ่านไปถึงทวาย ประเทศพม่าและอินเดีย มีประโยชน์ที่ได้ยืนยันกันบ่อยคือ “ถนนถึงที่ไหน การเปลี่ยนจะเกิดขึ้นที่นั่น” ที่สำคัญจากข้อมูลเป้าหมายของการพัฒนาโครงสร้างการคมนาคมครั้งนี้ชัดเจนคือเป็น ถนนเพื่อการค้า และการลงทุน “จากถนนเพื่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงชายแดนสู่ถนนยุทธศาสตร์พื้นที่การค้าและการลงทุน” การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งระหว่างสร้างถนนและหลังสร้างถนน เช่น ทรัพยากรป่าไม้ถูกทำลายเนื่องจากการพัฒนาเส้นทาง ระบบการขนส่งสินค้าและการจราจรที่ไม่มีประสิทธิภาพ การเพิ่มจำนวนของรถที่ใช้ในการขนส่งสินค้าทำให้ประชาชนที่สัญจรไปมาต้องระมัดระวังเป็นพิเศษบ่อยครั้งที่เกิดอุบัติเหตุเกิดขึ้นเพราะความประมาทของผู้ขับยานพาหนะ สภาพของยานพาหนะ และสภาพพื้นผิวการจราจร การเวนคืนที่ดินเนื่องจากการวางระบบโครงสร้างพื้นฐาน อีกมิติหนึ่งด้านการคมนาคมที่สะดวกสบายขึ้น นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน การแย่งชิงทรัพยากร สาธารณสุข การศึกษา เป็นต้น ส่วนด้านสาธารณสุขพบมากขึ้นพื้นฐานขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะน้ำ รัฐได้มีโครงการโครงการจัดหาแหล่งน้ำดิบเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ความกังวลคือ หากมีโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ความต้องการของผู้บริโภคในการใช้น้ำก็เพิ่มมากขึ้นด้วย อนาคตข้างหน้าพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนจะมีปัญหาเรื่องน้ำอย่างแน่นอนเพราะขาดการบริหารจัดการเรื่องน้ำที่มีประสิทธิภาพ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและป่าต้นน้ำได้ถูกทำลาย ดังนั้นถ้าจะดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องอะไรก็ตามควรแก้ไขจากต้นทางของปัญหา

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ นโยบายด้านทรัพยากรของรัฐส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกพื้นที่ป่า พื้นที่ 5 อำเภอชายแดนมีเนื้อที่ทั้งหมด 6,696,252 ไร่ หรือ 10,704 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่อยู่ในเขตป่า 6,596,744.2 ไร่ แยกเป็นพื้นที่เขตป่าอุทยานแห่งชาติ 255,300 ไร่ พื้นที่เขตป่าสงวน 3,315,892 ไร่ และพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 3,025,552.2 ไร่ (สำนักงานจังหวัดตาก 2550, www.tak.go.th/general.htm) ซึ่งในพื้นที่เขตป่านั้นมีชุมชนชาติพันธุ์โดยเฉพาะชนเผ่ากะเหรี่ยงซึ่งเป็นชุมชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ก่อนที่จะมีการประกาศเขตป่า เมื่อการประกาศพื้นที่เขตป่าทับชุมชนและที่ทำกิน ทำให้เกิดปัญหาสิทธิในพื้นที่ทำกินและได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบายการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกพื้นที่ป่า โดยเฉพาะการอาศัยอำนาจในมาตรา 44 คือ การประกาศยกเลิกเขตป่าไม้ถาวรแม่สอดตามมติคณะรัฐมนตรี และให้เป็นพื้นที่ราชพัสดุอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งสามารถนำไปให้เอกชนได้เข้าไปใช้ประโยชน์ในการทำโรงงานอุตสาหกรรมได้ นโยบายหรือคำสั่งเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก เช่น ชาวบ้านตำบลสามหมื่น อำเภอแม่ระมาด ได้รับผลกระทบเรื่องการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ทั้งที่ได้ทำมาหากินตั้งแต่บรรพบุรุษ ส่วนชาวบ้านวังตะเคียน ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด ได้รับผลกระทบเรื่อง การเวนคืนที่ดินในเขตป่าถาวรแม่สอด นโยบายของรัฐเหล่านี้เป็นข้อกังวลสำหรับชุมชนเกี่ยวแนวทางการพัฒนาที่ไปยึดติดกับการพัฒนาแบบทุนนิยม

ด้านสาธารณสุข เป็นการกำหนดนโยบายสาธารณสุขเพื่อเป็นศูนย์กลางการบริการระหว่างประเทศ เช่น การรองรับแรงงานประเทศเพื่อนบ้าน การเป็นศูนย์กลางการแพทย์โดยมีโรงพยาบาลแม่สอดเป็นเป้าหมาย ในขณะที่ปัจจุบันยังมีพื้นที่ในชุมชนชายแดนตากมากมายที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบสาธารณสุขของรัฐ เนื่องจากการเดินทางไปโรงพยาบาลอำเภอมีความลำบากและขาดแคลนอุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ รวมถึงผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางการแพทย์ อีกทั้งระยะทางจากแต่ละอำเภอชายแดนสู่แม่สอดห่างไกล นโยบายด้านสาธารณสุขที่เน้นการเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ที่แม่สอดโดยมีเป้าหมายที่ประเทศเพื่อนบ้านยังไม่ตอบสนองการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพในพื้นที่ 4 อำเภอชายแดนโดยเฉพาะพื้นที่อำเภออุ้มผางกับอำเภอท่าสองยาง ในขณะที่ความท้าทายด้านการจัดระบบบริการสุขภาพคนต่างด้าวและศักยภาพในการให้บริการของโรงพยาบาลแม่สอดจตอบสนองได้มากเพียงใด

ด้านแรงงาน นโยบายด้านแรงงานส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การบริการการขึ้นทะเบียนแรงงานอย่างเบ็ดเสร็จ การกำหนดรูปแบบแรงงานประเทศเพื่อนบ้านเพื่อเอื้อการเข้ามารับจ้างของแรงงานประเทศเพื่อนบ้าน จะส่งผลกระทบต่อระบบงานเดิมที่มีการลงแขกเอามือเอารุ่นของคนในชุมชน สู่การจ้างแรงงานเพื่อนบ้านแบบตัวใครตัวมันมากขึ้น และพื้นที่จะกลายเป็นแหล่งรองรับแรงงานต่างด้าวทั้งที่เป็นรายวัน รายฤดูกาลและรายปี จะส่งผลกระทบต่อเรื่องที่อยู่อาศัย เรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม ในการร่วมร่วมนั้นระหว่างคนไทยกับแรงงานต่างด้าว หรือแม้กระทั่งระหว่างแรงงานต่างด้าวด้วยกันเองที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม

ด้านความมั่นคง เป็นการรักษาความมั่นคงตามชายแดน โดยการจัดระเบียบสถานทางบุคคล และการเปิดจุดผ่อนปรนชั่วคราวในเขตพื้นที่ 5 อำเภอชายแดน ผลกระทบที่จะเกิดเมื่อมีการจัดระเบียบสถานะทางบุคคลย่อมส่งผลดีต่อบุคคลที่ตกหล่นเรื่องสัญชาติมานานตามชุมชนชายแดน แต่น่าเป็นห่วงคืออาจเป็นช่องทางที่นำไปสู่การค้ามนุษย์ การทุจริตเรื่องการได้รับสถานบุคคล โดยการสวมสิทธิ์ หรือการเรียกร้องค่าไช่จ่ายในการดำเนินการจากภาครัฐ เป็นต้น สำหรับนโยบายการเพิ่มจุดผ่อนปรนเพื่อการส่งออกและการท่องเที่ยว นั้น โดยความเป็นจริงแล้ววิถีชายแดนได้มีการติดต่อกันตามสินค้าท้องถิ่นและสินค้าบริโภคอุปโภคขึ้นพื้นฐานระหว่างกันอยู่แล้ว แต่เมื่อมีการเปิดจุดผ่อนปรนอย่างเป็นทางการ จะทำให้มีการดึงดูดผู้คนจากข้างนอกมากขึ้น ความหลากหลายของสินค้าจากข้างนอกมีมากขึ้น อาจส่งผลทำให้สินค้าผิดกฎหมาย ยาเสพติดและปัญหาอาชญากรรมมีมากขึ้นในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

ด้านสังคมวัฒนธรรม แนวนโยบายและหลักการปฏิบัติในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม 2553 ที่ผ่านมา ประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญได้แก่ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากร สิทธิในสัญชาติ การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และการศึกษา ถือเป็นนโยบายที่จะมาหนุนเสริมให้วิถีชีวิตชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนเข้มแข็งขึ้น แต่ในทางปฏิบัติยังขาดการนำไปดำเนินการอย่างจริงจัง เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐไม่ได้ที่เกี่ยวข้องไม่ได้ไปแปลงเป็นแผนปฏิบัติการแต่อย่างใด เช่น พื้นที่อำเภออุ้มผางนั้นได้มีการกำหนดพื้นที่เป็นเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษชุมชนกะเหรี่ยงถาชี โยชุมชนเหล่านี้

ยังมีความต้องการสืบสานความเชื่อและแนวปฏิบัติตามหลักความเชื่อของฤาษีเน้นการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ใช้และดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างทะนุถนอมเพื่อความสมดุลและยั่งยืน ในขณะที่กระแสการพัฒนาโลกภายนอกทั้งนโยบายการพัฒนาของรัฐและภาคเอกชนได้รุกเร้าชุมชนของเขาอย่างหนักหน่วง

2. กลุ่มทุนที่เข้ามาในพื้นที่

หลังจากที่ได้มีการประกาศเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษแล้วได้มีกลุ่มทุนเข้ามาในพื้นที่เพื่อดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ และส่งผลกระทบต่อพื้นที่ มีดังนี้

2.1 กลุ่มทุน กิจการขายปลีกขนาดใหญ่และห้างสรรพสินค้า หากพิจารณาในเชิงพื้นที่ทางกายภาพแม่สอดเป็นเมืองที่มีพื้นที่ขนาดเล็ก แต่กลับมีแรงดึงดูดนักลงทุนกิจการขายปลีกขนาดใหญ่และห้างสรรพสินค้า ซึ่งเป้าหมายด้านการตลาดมิใช่เป็นเพียงคนในพื้นที่ชายแดนแต่เป็นลูกค้าจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งที่มาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนไทยและในเขตประเทศพม่า กลุ่มทุนที่เข้ามาล้วนแล้วแต่เป็นกลุ่มทุนขนาดใหญ่ของประเทศ เช่น กลุ่มเซ็นทรัล ล่าสุดตัดสินใจส่ง “โรบินสัน” ในรูปแบบไลฟ์สไตล์เซ็นเตอร์ ร่วมกับแม็กเนตาในเครือเซ็นทรัล บนพื้นที่ 54,000 ตารางเมตร(กำลังก่อสร้าง มีแผนเปิดในเดือนพฤศจิกายน 2558) กลุ่มทุนกลุ่มธุรกิจศูนย์การค้า บริษัท เอ็ม บี เค จำกัด (มหาชน) มีแผนการลงทุนเพื่อรองรับการเปิดตลาดอาเซียน ด้วยการขยายธุรกิจค้าปลีกไปยังเขตแนวเศรษฐกิจชายแดน ในรูปแบบไลฟ์สไตล์มอลล์ ขนาดพื้นที่ประมาณ 20,000 ตร.ม. เป็นสาขาแห่งแรกในต่างจังหวัดของเอ็มบีเคด้วย ส่วนกลุ่มบริษัท สยามแม็คโคร จำกัด (มหาชน) และเทสโก้โลตัส ได้เปิดสาขาแม่สอดแล้ว

2.2 กลุ่มทุนที่ดินและอสังหาริมทรัพย์

หลังจากที่มีความชัดเจนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอดและมีการประกาศผังเมืองใหม่ ได้มีกลุ่มทุนด้านอสังหาริมทรัพย์จากข้างนอกเข้ามาทำการลงทุนพัฒนาโครงการต่างๆมากขึ้น โดยเริ่มจากการซื้อที่ดินเพื่อเป้าหมายในการทำธุรกิจทั้งภาคที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรม โลจิสติกส์ ภาคบริการภาคเกษตรฯลฯ ทั้งนี้เนื่องจากจะได้รับ สิทธิประโยชน์สูงสุดด้านภาษี ที่คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน หรือบีโอไอ เห็นชอบ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก โดยเฉพาะภาคบริการ อาทิ โรงแรม ห้างสรรพสินค้า โลจิสติกส์ ฯลฯ

นายสมยศ ตาสะหลี ที่ปรึกษาฝ่ายเศรษฐกิจผู้ว่าราชการจังหวัดตาก เปิดเผยว่า “ปี 2558 นับว่าเป็นปีทองแห่งวงการอสังหาริมทรัพย์ในแม่สอด มีการลงทุนคอนโดฯเกิดใหม่ประมาณ 10 โครงการ จากเดิมที่มีการลงทุนไปแล้วประมาณ 5 โครงการ เร็ว ๆ นี้กลุ่ม ซี.พี. แลนด์เตรียมพัฒนาโครงการบริเวณใกล้กับห้างโรบินสัน ส่วนที่เหลือเป็นการพัฒนาโครงการของกลุ่มทุนจากเชียงใหม่ และกลุ่มทุนท้องถิ่น เช่น เบสท์คอนโด และวีคอนโด ในตำบลแม่ปะ ซึ่งกำลังซื้อนักธุรกิจ ด้านอสังหาริมทรัพย์แนวราบ มีการพัฒนาโครงการบ้านเดี่ยวไปแล้วประมาณ 5 โครงการ แนวโน้มจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะยังมีที่ดินจากเศรษฐกิจเมียนมาร์และ

นักธุรกิจ ทำให้อาณาเขตการแข่งขันจะสูงขึ้น ด้านอาคารพาณิชย์ก็ยังคงเป็นที่ต้องการของตลาด ในขณะที่ราคาที่ดินพุ่งสูงขึ้นไม่หยุดไถ่ละ 20-30 ล้านบาท มีการเก็งกำไรที่ดินมากขึ้น” (เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก: 2558)

2.3 กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว

เนื่องจาก พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก ได้กำหนดให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเป้าหมายหนึ่งของการให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน จึงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ได้เข้ามาศึกษาความเป็นไปได้ของธุรกิจการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายขยายเส้นทางการท่องเที่ยวจากที่มีอยู่เดิมให้มีการขยายพื้นที่ในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนและเชื่อมโยงสู่ประเทศเมียนมาร์ โดยสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตาก ได้มีโครงการนำนักลงทุนด้านธุรกิจท่องเที่ยวและสื่อมวลชนเข้ามาศึกษาข้อมูลการค้า การท่องเที่ยวเป็นระยะๆ เช่น นักลงทุนจากจีน สิงคโปร์ เป็นต้น เช่น เมื่อ 29 มิถุนายน 2558 นางสาว ธมลวรรณ เรืองขจร ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตาก ร่วมกับ นายวรรณนะชัย พัฒน์ทองพันธ์ ผู้จัดการ เซ็นทารา แม่สอดฮิลล์ รีสอร์ท นำคณะนักท่องเที่ยวชาวจีน พี่น้องสื่อมวลชน นักธุรกิจด้านการค้า การท่องเที่ยว จากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มาเพื่อศึกษาข้อมูล การค้า การท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก แม่สอด-เมียวดี เชื่อมสัมพันธ์มิตร บ้านพี่เมืองน้อง ชาวไทย จีน เมียนมา โดยการเข้าพื้นที่ในครั้งนี้ นักท่องเที่ยวชาวจีนให้ความสนใจชมวิถีชีวิตของคนเลี้ยงช้างบ้านปู่เตอร์ และเที่ยวชมความงามของน้ำตก ที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกพาเจริญ จากนั้นไปผ่อนคลายสุขภาพด้วยการลงแช่น้ำร้อน ที่บ้านห้วยน้ำนก แวะเที่ยวชมสวนกุหลาบพันปีไร่ปฐมเพชร อำเภอพบพระ จังหวัดตาก เพื่อนำข้อมูลต่างๆ ไปลงนิตยสารของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อให้กลุ่มนายทุนผู้ประกอบการค้า การท่องเที่ยว ได้ชมและศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยว สานสัมพันธ์ ไทย-จีน-เมียนมาร์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจลงทุนด้านธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดน

2.4 กลุ่มทุนเกษตรพันธสัญญา

ปัจจุบันได้มีการขยายพื้นที่ทำเกษตรเชิงเดี่ยวในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนมากขึ้น จากข้อมูลของมูลนิธิสืบนาคเสถียร ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ทำงานประเด็นการอนุรักษ์ป่า ได้ระบุว่า “ในพื้นที่อำเภออุ้มผางมีปัญหาการขยายพื้นที่การเกษตรเพื่อปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือข้าวโพด และผัก ในพื้นที่ต้นน้ำธารของแม่น้ำแม่กลอง และลำน้ำสาขาต่างๆ เหนือเมืองอุ้มผาง ทำให้น้ำในลำน้ำเหล่านี้มีความขุ่นขึ้นจากการพังทลายของหน้าดิน การปนเปื้อนของสารเคมีเพื่อการเกษตร จนส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่ยึดโยงอยู่กับลำน้ำสายนี้ นอกจากนี้ในพื้นที่ต้นน้ำของน้ำตกทีลอซู ทีลอเร มีการขยายตัวของพื้นที่การเกษตรจนส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำที่ลดลง และช่วงเวลาที่แม่น้ำตกสลายงามลดลงอีกด้วย” (มูลนิธิสืบนาคเสถียร,ออนไลน์,2555)

สถานการณ์นี้มีทุกอำเภอในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดน โดยจะมีนายทุนมาลงทุนเป็นคู่สัญญากับเกษตรกรรายย่อย ในลักษณะการให้สินเชื่อ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช เพื่อบำรุงพืชพันธุ์ (2555) ทำการวิจัยเรื่องเกษตรพันธสัญญา ระบุว่า “การควบคุมเกษตรกรของบริษัทมีการออกแบบมาเพื่อให้มีการ

ควบคุมที่ซับซ้อนผ่านระบบความสัมพันธ์ทางการผลิตไม่ว่าจะเป็นการควบคุมตลาด ปัจจัยการผลิต การควบคุมคุณภาพ หรือแม้แต่การควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่บริษัทฯ ใช้ในการควบคุมเกษตรกรผ่านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร” ดังนั้นยิ่งพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากได้กำหนด อุตสาหกรรมการเกษตรแปรรูปแปรรูปกิจกรรมเป้าหมายด้วย จะยิ่งทำให้การขยายตัวของเกษตรพันธสัญญาไปด้วย เนื่องจากพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนจะกลายเป็นพื้นที่รองรับการเพาะปลูกเพื่อเป็นวัตถุดิบทางพืชผลที่จะนำไปแปรรูปต่อไป

สรุปผลกระทบจากการเข้ามาของทุนต่อพื้นที่

ด้านกลุ่มทุน กิจกรรมขายปลีกขนาดใหญ่และห้างสรรพสินค้า แม้ว่ากลุ่มทุนกิจกรรมขายปลีกขนาดใหญ่และห้างสรรพสินค้า มุ่งกลุ่มเป้าหมายหลักที่ในพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้าน แต่เมื่อเกิดกิจกรรมขายปลีกขนาดใหญ่และห้างสรรพสินค้าขึ้นในพื้นที่ ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคของคนในพื้นที่เปลี่ยนไปด้วย จากเดิมที่เคยเข้าร้านค้าตามชุมชนเปลี่ยนเป็นเข้ากิจกรรมขายปลีกขนาดใหญ่และห้างสรรพสินค้า เนื่องจากมีสินค้าครบครันราคาถูกกว่า และสถานที่สะดวกสบายกว่ามีการบริการและบันเทิงอยู่ในนั้นด้วย ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีเพียงแต่ร้านค้าชุมชน แต่รวมถึงสินค้าทางการเกษตรตามฤดูกาลของชุมชนที่ขายเป็นแผงเล็กๆ เช่น ผักสด ผลไม้ในชุมชนก็ได้รับผลกระทบเนื่องจากการขายในห้างด้วยเช่นกัน เป็นผูกขาดตลาดและรายได้

กลุ่มทุนที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ หลังจากที่ว่านายบายนพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ และเริ่มกลุ่มทุนที่ดินและอสังหาริมทรัพย์เข้ามาดำเนินธุรกิจในพื้นที่ ทำให้ที่ดินในพื้นที่ราคาพุ่งพรวด ที่ดินของชาวบ้านเริ่มหลุดมือ เนื่องจากทนกับแรงดึงดูดของราคาที่ดินที่สูง เมื่อชาวบ้านขายที่ดินในเมืองก็จะไปหาที่ดินใหม่นอกเมืองในพื้นที่ของชุมชนชนเผ่า ทำให้พื้นที่ทำกินของชนชนเผ่าหลุดมือตัวเช่นกัน ดังคำพูดที่ว่า “เมืองไล่ญาติ ญาติไล่เชื้อ” (ญาติคือ คำที่คนในแถบล้านนาเรียกคนกะเหรี่ยง) เมื่อที่ทำกินเดิมหลุดมือบางส่วนจะบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำเป็นพื้นที่ทำกินต่อ ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกับหน่วยงานป่าไม้ กลุ่มทุนที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ มักจะต้องการที่ดินแปลงใหญ่ ทำให้เกิดความขัดแย้งในเจ้าของที่ดินที่แปลงติดกัน บางแปลงต้องการขาย บางแปลงไม่ต้องการขาย หรือต้องการขายในราคาที่ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทุนต่างพื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มทุนขนาดใหญ่ เข้ามาปักธงในพื้นที่และได้รับสิทธิประโยชน์ที่มากกว่า จนกลายเป็นการเข้ามาขูดทองในพื้นที่ขณะที่เอกชนในพื้นที่ ที่ทำการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านมาช้านาน กลับเสียประโยชน์เพราะสายป่านสู้ทุนขนาดใหญ่ไม่ได้

กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว ผลกระทบจากธุรกิจการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นนั้น หากไม่มีการส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ให้ความสำคัญกับบริบททางภูมิวัฒนธรรม และเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมตลอดจนเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของชุมชนเจ้าของวัฒนธรรม หากเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น จะกลายเป็นการเข้าไปเปลี่ยนวิถีวัฒนธรรมชุมชนให้กลายเป็นฝ่ายบริการและรับใช้นักท่องเที่ยวเท่านั้น

กลุ่มทุนเกษตรพันธสัญญา ผลกระทบของเกษตรพันธสัญญา จะเกิดขึ้นมากขึ้นหากมีการส่งเสริมให้สิทธิประโยชน์กับนายทุนขนาดใหญ่ ปัญหาเรื่องนี้สืบเนื่องจากเกษตรไม่สามารถกำหนดเงื่อนไขสัญญาได้ ปัญหาสุขภาพเนื่องต้องมีการใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นจากการกำหนดเงื่อนไขคุณภาพที่คู่สัญญาต้องการ ปัญหาการทำลายคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติทั้ง ดิน น้ำ ป่า

จากการศึกษาข้อมูลนโยบายของรัฐและทุนแต่ละด้านที่เข้ามาจะพบว่า เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมตามนโยบายชุมชนเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนเป็นฐานในการเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ เป็นโครงข่ายการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจมิใช่เพียงในระดับภูมิภาคเท่านั้น แต่ในระดับทวีปด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อดึงดูดการลงทุน นโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่ ยิ่งถ้าพิจารณานโยบายการพัฒนาที่กำหนดแผนงานต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่รองรับการเปลี่ยนแปลงและความสัมพันธ์ใหม่กับโลกภายนอก ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าฐานของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจย่อมหนีไม่พ้นเรื่อง คน ทรัพยากรธรรมชาติทั้ง ดิน ป่า และเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับประเด็นอื่นเช่น ปัญหามลภาวะ ปัญหาสุขภาพ แรงงาน ปัญหาการละเมิดสิทธิชุมชน ปัญหาด้านความมั่นคง ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น อีกทั้งการพัฒนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ดูเหมือนเป้าหมายหลักไม่ได้อยู่ที่คนในพื้นที่ แต่เป็นกลุ่มทุน นักธุรกิจขนาดใหญ่ เช่น การให้สิทธิพิเศษสำหรับนักลงทุน และกลุ่มเป้าหมายของแรงงานในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษคือ แรงงานประเทศเพื่อนบ้าน มิใช่แรงงานในพื้นที่แต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้พื้นที่จะกลายเป็นพื้นที่ฐานรองรับการผลิตและการการพัฒนา ที่เอื้อประโยชน์แก่บุคคลภายนอกมากกว่า จึงมีความจำเป็นที่คนในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมในการแสวงหาทางเลือกในการกำหนดทิศทางอนาคตของชุมชนของตนเอง

ส่วนที่ 2 ทูทางสังคมของพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน มีความแตกต่างกันตามบริบทแต่ละอำเภอ ขึ้นอยู่กับที่ตั้งของพื้นที่ ห่างไกลกับศูนย์การพัฒนามากน้อยเพียงใด เช่น ชุมชนที่อยู่ใกล้อำเภอแม่สอด จะมีพื้นที่ป่าน้อยกว่า พื้นที่อำเภอรอบนอก เช่น ท่าสองยางและอุ้มผาง เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะอยู่ใกล้การพัฒนาหรืออยู่ไกล ชุมชนกะเหรี่ยงตามแนวชายแดนตาก ก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของคนกะเหรี่ยง เช่น การแต่งกาย ภาษา พิธีกรรมความเชื่อ ฯลฯ ถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ในการทำให้คนกะเหรี่ยงยังคงดำรงความเป็นชุมชนอยู่อย่างแน่นแฟ้น

จากการศึกษาพบว่าชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนมีทุนทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งจะเป็นฐานในการพัฒนาชุมชนในอนาคตได้ดังนี้

1. ทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ชุมชนกะเหรี่ยงได้รับการยอมรับว่าเป็นชนเผ่าที่มีภูมิปัญญาในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล จึงทำให้ยังคงร่ำรวยเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่ เช่น มีน้ำตกในชุมชนน้ำตก 5 แห่ง มีถ้ำในชุมชน 1 แห่ง มีแม่น้ำ 8 สาย มีชุมชนที่รักษาและอนุรักษ์วังปลา 2 แห่ง มีน้ำพุร้อนน้ำพุร้อน 1 แห่ง ที่สำคัญคือยังคงมีป่าความเชื่อตามบรรพบุรุษยังคงหลงเหลืออยู่ ได้แก่ ป่าสำหรับคนเกิดคือ ป่าสะดือ และป่าสำหรับคนตาย คือป่าช้า ที่ชุมชนถือเป็นป่าต้องห้าม ป่าที่คนเป็นไม่ควรไปทำประโยชน์ใช้สอย ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่นี้สามารถแปลงเป็นพลังในการขับเคลื่อนชุมชนได้ เพราะเป็นทุนที่บรรพบุรุษของชุมชนได้ดูแลรักษายาวนาน จนกลายเป็นมรดกตกทอดให้ลูกหลานได้ใช้ประโยชน์ เป็นทั้งความแหล่งภาคภูมิใจของคนในชุมชน เป็นแหล่งอาหาร แหล่งเศรษฐกิจ และเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน แม้บางแห่งอาจมีความเสื่อมโทรมแต่หลายชุมชนพยายามรื้อฟื้นให้กลับมาอุดมสมบูรณ์ ในทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาตินั้นมีทั้งพื้นที่ความเชื่อ พื้นที่ทางจิตวิญญาณและเป็นพื้นที่สำหรับต้นทุนทางการผลิตของชุมชน เพราะฉะนั้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติเป็นเสมือนต้นทุนชีวิตของชุมชน เป็นฐานในการผลิตของชุมชน หากมีกิจการที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรชุมชนก็ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนด้วยเช่นกัน

2. ทุนทางด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญา

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน พบว่ามีองค์ความรู้ภูมิปัญญาของชนเผ่าที่เด่นๆ ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านหมอพื้นบ้าน/สมุนไพร ด้านหัตถกรรมพื้นบ้านปากกะเยอเช่น จักสาน ทอผ้า ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้านภูมิปัญญาการเลี้ยงช้าง ด้านชุดความรู้กะเหรี่ยงฤๅษี ด้านอาหารชนเผ่า นอกจากชุดความรู้เหล่านี้แล้วยังมีทรัพยากรบุคคลที่เป็นผู้รู้ปราชญ์ในชุมชนที่สามารถถ่ายทอดความรู้ของชนเผ่าสู่ผู้ที่สนใจได้ ต้นทุนทางภูมิปัญญาที่ปรากฏเหล่านี้เป็นต้นทุนทางความรู้ที่สามารถยืนยันศักยภาพของชุมชนในการ

จัดการตนเองได้ หากมีการจัดการความรู้ตามภูมิปัญญาของคนในชุมชนและนำองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ บ้าง ต้นทุนนี้สามารถต่อยอดแลสร้างนวัตกรรมใหม่ทางความรู้ไปสู่การขับเคลื่อนชุมชนที่ใช้ภูมิปัญญาชนเผ่า เป็นอาวูรนาในมิติอื่นๆได้ เช่น ด้านเศรษฐกิจ มิติการจัดการทรัพยากร เป็นต้น เป็นการพึ่งตนเองด้านภูมิปัญญา

3. ศิลปวัฒนธรรม

ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนยังคงมีความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมตนเอง โดยการแสดงออกผ่านการแสดงในวันสำคัญต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ ชุดการแต่งกายประจำเผ่า การสักรายที่แสดงเอกลักษณ์ของผู้เผ่ากะเหรี่ยง การรำดาบ ดนตรีชนเผ่าที่มีท่วงทำนองจังหวะที่เป็นเอกลักษณ์ ระบำเกลิยวเชือก รำกระทปไม้ไผ่ ปริศนาคำทาย ทูทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนปกากะญอเป็นแสดงถึงความเป็นตัวตน มีเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ไม่ด้อยไปกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ใดๆ หากมีการทุนทางวัฒนธรรมมาใช้ให้เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังคนรุ่นใหม่ ให้มีความรัก ความภาคภูมิใจ ในอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชน ให้เยาวชนได้เรียนรู้จากผู้รู้ในชุมชนจนกลายเป็นผู้สืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน จะเป็นการสร้างแรงบันดาลใจที่มีพลังนำไปสู่การเป็นผู้นำชุมชนที่มีคุณภาพในอนาคตได้ แต่หากศิลปวัฒนธรรมของชุมชนขาดการทะนุบำรุง ขาดการส่งเสริม ขาดการสืบทอด ขาดการใช้ประโยชน์ ก็จะส่งผลต่อสำนึกต่อความเป็นชุมชน ความเป็นคนชนเผ่า เพราะมองไม่เห็นคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมร่วมของชุมชนนั่นเอง เมื่อมองไม่เห็นคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมร่วมของชุมชน การจะรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอกโดยเฉพาะวัฒนธรรมบริโภคนิยมก็จะง่ายขึ้น

4. ประเพณี/พิธีกรรม

ประเพณีและพิธีกรรม เป็นอีกหนึ่งในจุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชนเผ่ากะเหรี่ยง ประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้มักจะปรากฏในวิถีในรอบปี ประเพณีพิธีกรรมบางอย่างมีเพียงกะเหรี่ยงเท่านั้น เช่น พิธีกรรมมาบูโคะในเดือนเค็ก หรือเดือนมินาซึ่งมีอยู่แต่เพียงที่ชุมชนกะเหรี่ยงถาซีเท่านั้น พิธีกรรมมัดมือให้ต้นข้าว เป็นต้น โดยในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน มีประเพณี/พิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของปกากะญอดังนี้ มาบูโคะผูกข้อมือต้นข้าว กิจ้อลาคุ คอนอลา (ขนมจีน) กินข้าวใหม่ เรียกขวัญช้าง เช่นไหว้ต้นไม้ใหญ่ประจำหมู่บ้าน

ประเพณีและพิธีกรรมเป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้คนในชุมชนได้มารวมตัวกัน ได้มาพบปะ เจอกัน ทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ที่เชื่อมโยงกับความเชื่อหรือค่านิยม รสนิยม เหมือนกัน เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกถึงการเป็นคนกลุ่มเดียวกัน เป็นคนชุมชนเดียวกัน ประเพณีและพิธีกรรมจึงมี

ความสำคัญต่อชุมชนชนเผ่าในการรักษาพื้นที่ทางสังคม พื้นที่ทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พื้นที่ทางจิตวิญญาณ ตลอดจนพื้นที่ทางกายภาพของชุมชนที่อยู่อาศัยกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น การเช่นไหว้ต้นไม้ใหญ่ประจำหมู่บ้าน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความผูกพันกับต้นไม้ต้นนั้น แสดงถึงการอยู่ในแดนดินแถบนี้ที่คู่กับต้นไม้ใหญ่ ที่สามารถสืบบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งชุมชนแต่อดีตกาลได้ พื้นที่เหล่านี้สามารถแปลงเป็นพลังร่วมของชุมชน สานักร่วมในความเป็นชุมชนทางวัฒนธรรมในการต่อรองต่อสู้ให้มีการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกมาทำลายความเป็นพื้นที่ร่วมได้ เป็นเครื่องมือในการปกป้องสิทธิความเป็นชุมชน

5. ภาคิหนุนเสริม

ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน มิสามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจากการสัมพันธ์กับโลกภายนอกได้ ในการสัมพันธ์กับโลกภายนอกนั้นมีความร่วมมือและต่อสู้ บางเรื่องชุมชนเข้มแข็งพอที่จะยืนหยัดได้ บางเรื่องชุมชนมีอาจต่อกรกับกระแสจากภายนอกได้ ภาคิเครือข่ายหนุนเสริมจากภายนอกกลายเป็นเงื่อนไขหรือปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ชุมชนได้ดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยได้ การมีปฏิสัมพันธ์กับภาคิเครือข่ายข้างนอกจึงเหมือนทุนทางสังคมที่คอยหนุนเสริมให้ชุมชนได้มีที่ยืนในยามที่ต้องออกแรงต่อสู้กับสิ่งที่ต้องการปฏิเสธ

ภาคิหนุนเสริมที่ปรากฏในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนที่สำคัญโดยแบ่งเป็นประเด็นการทำงานดังนี้

ด้านการศึกษา/เด็กและเยาวชน ได้แก่ มูลนิธิช่วยเหลือเด็กชายแดน จังหวัดตาก มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย มูลนิธิอองฟองเดอร์แมโจง ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน สถาบันวิจัยและพัฒนาเพื่อเฝ้าระวังสภาวะไร้รัฐ สภาคริสตจักรแห่งประเทศไทย

ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ มูลนิธิศิษย์มิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว.

การพัฒนาอาชีพ ได้แก่ มูลนิธิศิษย์มิสซังต่างประเทศแห่งกรุงปารีส มูลนิธิกิจกรรมมากเอื้อง สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดตาก

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ มูลนิธิพลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อม มูลนิธิสืบนาคะเสถียร ส่วนประสานงานโครงการพระราชดำริ ทหารพัฒนาหน่วยที่33 ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

สรุป

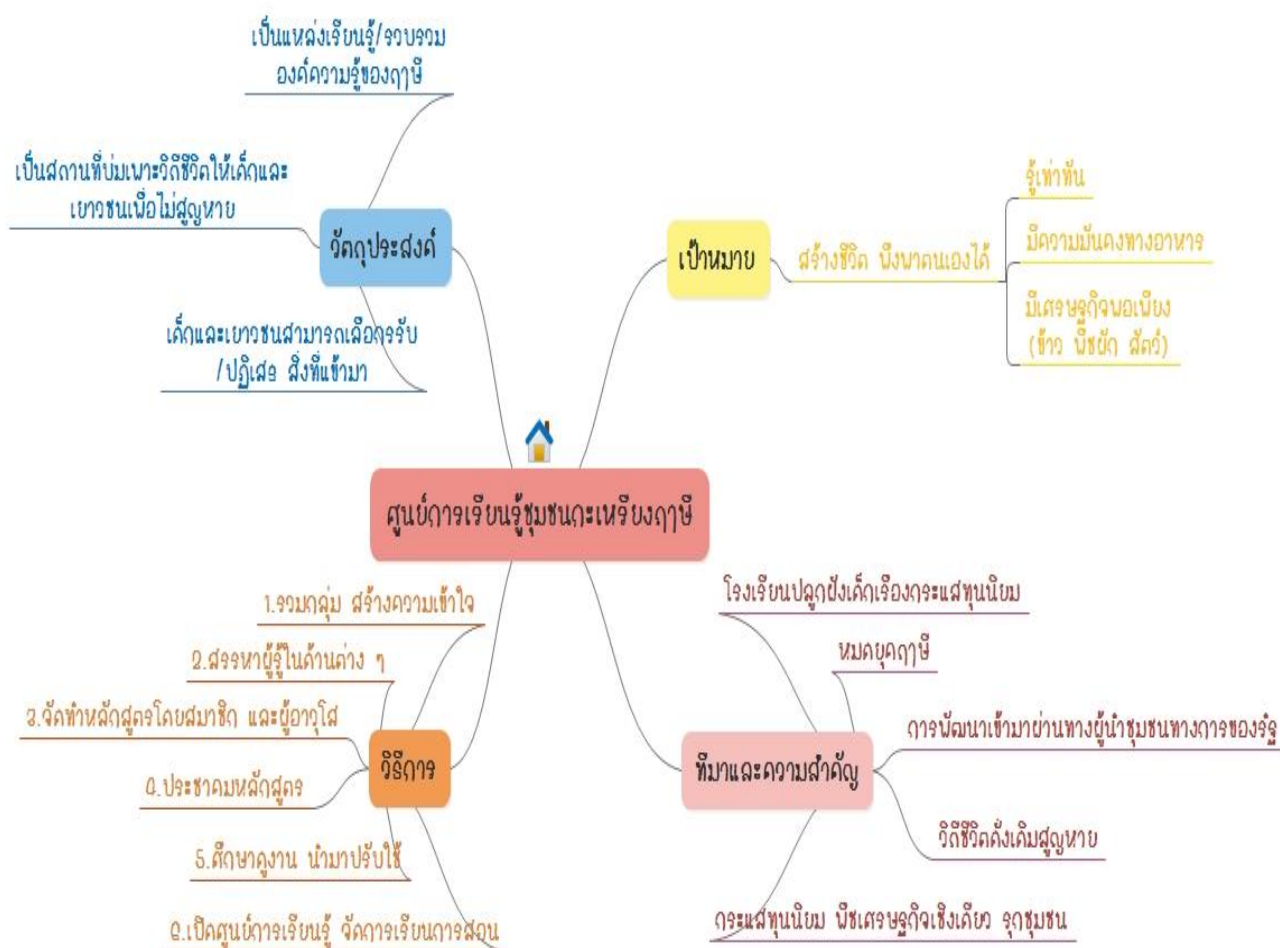
จากข้อมูลทางสังคมของชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนพบว่า มี ทูทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ องค์ความรู้ภูมิปัญญาชนเผ่า ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรม ตลอดจนภาคีเครือข่ายหนุนเสริมที่มีอยู่ หากมีการนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนา จะเป็นพลังของชุมชนในการแก้ปัญหาวิกฤตของชุมชนได้ เพราะมันเป็น คุณค่าความดี ความงามที่ชุมชนสำนึกร่วม ซึ่งมันคือวิถีคิดและระบบคิดในการจัดการความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ หรือมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งชุมชนได้ใช้ ควบคู่ทั้ง กฎจารีต ความเชื่อดั้งเดิมและ กฎจากภายนอกในการระดมทุนทางสังคม โดยเฉพาะทุนทาง วัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนที่ยังเป็นจุดแข็งอยู่ และจะเป็นจุดเชื่อมที่นำไปสู่การเชื่อมโยงกับ ทุนทางสังคมอื่นๆ ดังที่อานันท์ กาญจนพันธุ์(อ้างใน ยรรยง เอกนนท์ 2552) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมเดิมของ สังคมไทยว่า เป็นจุดเชื่อมต่อที่ดีในการนำไปประยุกต์ใช้ความหมายในเรื่องต่างๆ คือ มิติทางวัฒนธรรม เป็นสิ่ง ที่ชุมชนพยายามจะรื้อฟื้นขึ้นมา เพราะมีนัยสำคัญทางสังคมเพื่อประโยชน์ของชุมชน ทั้งในแง่ของการปลูกและ รักษาจิตสำนึกของชุมชน และเครือข่ายของชุมชนที่ต้องสัมพันธ์กันในการดำรงชีวิต และมักเกี่ยวข้องกับฐาน ทรัพยากรที่ชุมชนต้องอ้างอิงอาศัย ไม่ว่าจะเป็น แม่น้ำ ลำคลอง ป่าต้นน้ำ ทะเล โดยจะเห็นได้จากมิติของ ความสัมพันธ์ผ่านงานบุญ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่เตือนให้รู้ว่าชีวิตเราที่อยู่มาได้ก็เพราะสำนึกใน คุณค่าของ ทรัพยากรและรวมกันรักษา อีกทั้งยังมีความหมายในแง่ที่เป็นการยืนยันในคุณค่าหรือกฎเกณฑ์ทาง สังคม บางอย่าง เช่น กฎเกณฑ์ข้อห้ามเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรส่วนรวมร่วมกัน เป็นต้น

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

จากกระบวนการจัดเวทีเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก ส่งผลทำให้ได้พื้นที่ชุมชน 5 ชุมชนที่มีความสนใจและพร้อมดำเนินการวิจัยท้องถิ่น 5 ประเด็นดังต่อไปนี้

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ชุมชนมอกระ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง: ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ โครงการการเรียนรู้บนฐานชีวิตชุมชนกะเหรี่ยงถ้ำคนตันทะเล ดังแผนผัง

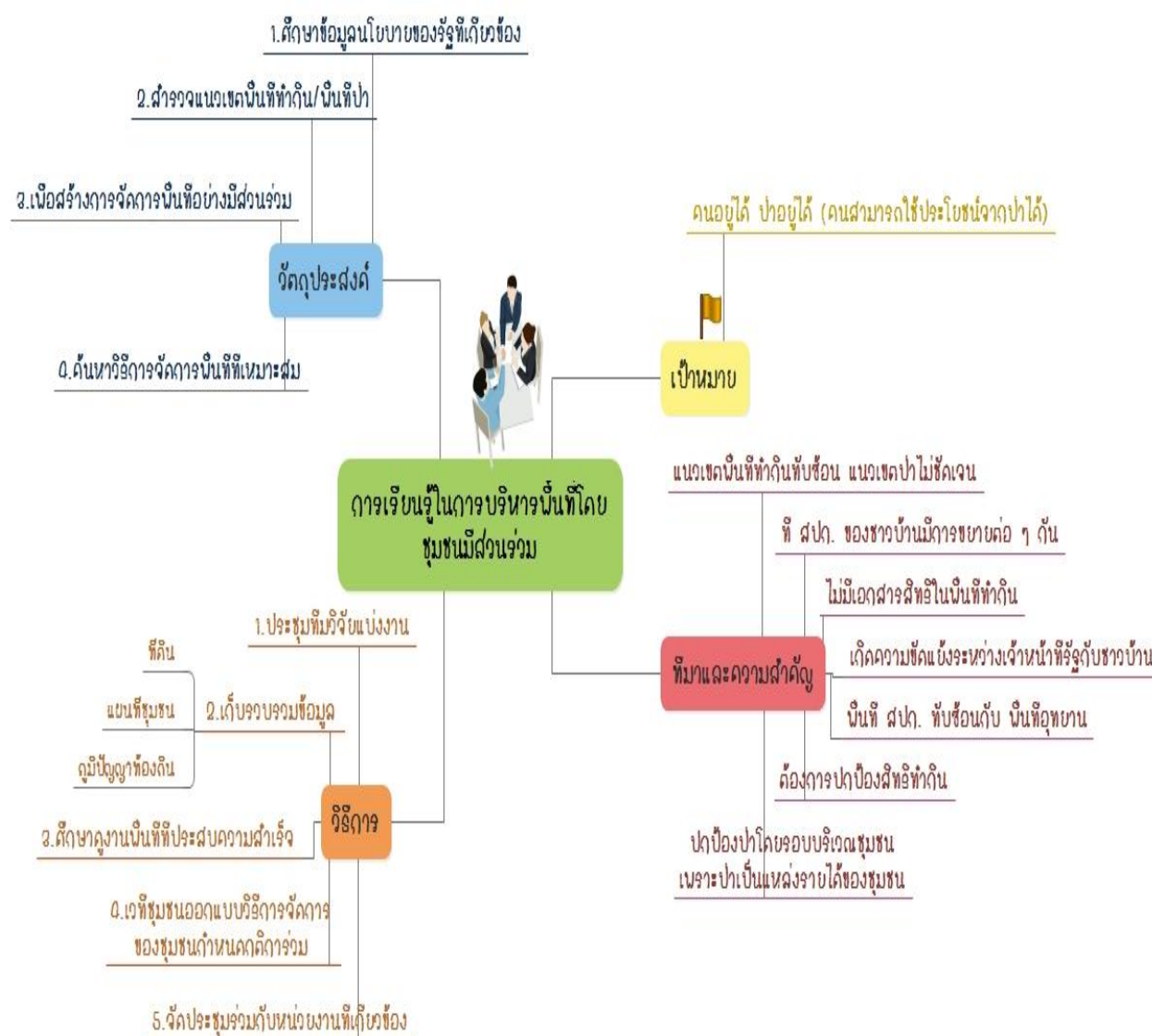
ชุมชนมอวี่ะ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง มีเป้าหมายต้องการเยาวชนในชุมชนต้องสร้างชีวิตและพึ่งพาตนเองรู้เท่าทัน มีความมั่นคงทางอาหาร และอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียง(ข้าว/พืชผัก/สัตว์)

ชุมชนเห็นถึงกระแสสังคมภายนอกที่จะเข้ามารุกและทำลายวิถีชีวิตของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นการที่โรงเรียนปลูกฝัง กระแสนิยมให้กับลูกหลานที่เข้าเรียนในโรงเรียน และการพัฒนาทางวัตถุต่าง ๆ ที่เข้ามาในชุมชนทำให้ วิถีชีวิตดั้งเดิมที่เริ่มสูญหาย และกระแสนิยม พืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวที่เริ่มรุกเข้าพื้นที่ทุกขณะ ดังนั้นจึงต้องการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนกะเหรี่ยงฤาษีในอนาคตป็นสถานที่บ่มเพาะวิถีชีวิตให้เด็กและเยาวชนเพื่อไม่ให้สูญหาย 3.เด็กและเยาวชนสามารถรู้จักเลือกรับ/ปฏิเสธสิ่งที่จะเข้ามาจากข้างนอกได้อย่างเท่าทัน

โดยชุมชนมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1.เพื่อเก็บรวบรวมองค์ความรู้ของฤาษี 2.เพื่อพัฒนาร่างหลักสูตรวิถีชีวิตกะเหรี่ยงฤาษีอย่างมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการดำเนินการคือ 1.สร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนและคัดเลือกคณะทำงาน 2.สรรหาผู้รู้ในด้านต่างๆ เช่น ไร่หมุนเวียน ศิลปวัฒนธรรม 3.เก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้และวิถีวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงฤาษี 4.ศึกษาดูงานและกลับมาปรับใช้ 5.จัดทำร่างหลักสูตรวิถีชีวิตกะเหรี่ยงฤาษีอย่างมีส่วนร่วม 5. ประชุมตีหลักสูตร

3.2 ชุมชนบ้านห้วยน้ำนก ตำบลพบพระ อำเภอพบพระข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ที่สอดคล้องศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ **โครงการการเรียนรู้ในการบริหารพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วมบ้านห้วยน้ำนก**

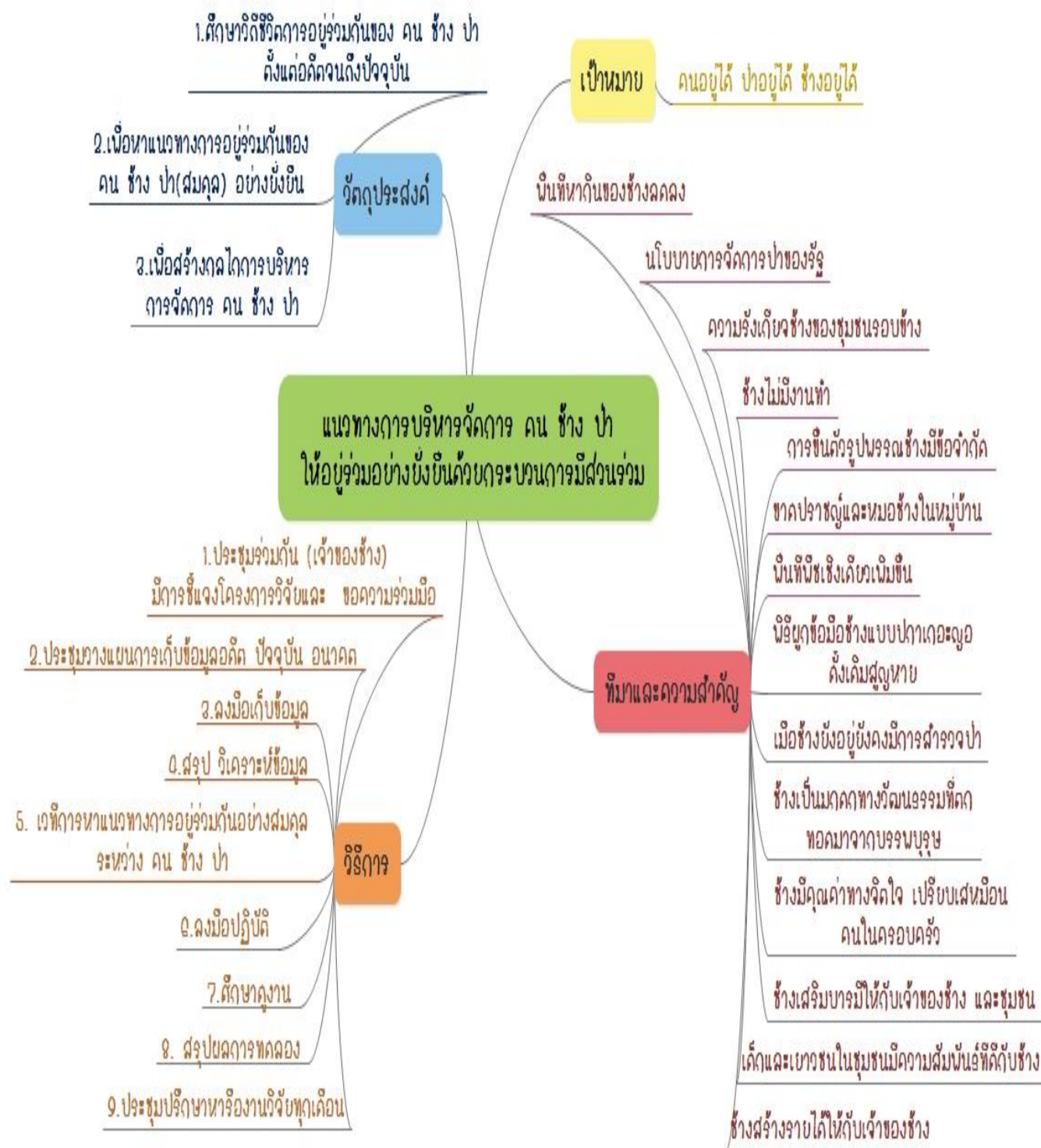
ชุมชนบ้านห้วยน้ำนก มีเป้าหมายของชุมชนคือ คนอยู่ได้ ป่าอยู่ได้ (คนสามารถใช้ประโยชน์จากป่าได้)

ที่มาและความสำคัญที่ทำให้เกิดงานวิจัยคือ 1.แนวเขตพื้นที่ทำกินทับซ้อน แนวเขตป่าไม่ชัดเจน 2. สปก. ของชาวบ้านมีการขยายต่อ ๆ กัน 3.ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่ทำกิน 4.เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ กับชาวบ้าน 5.พื้นที่ สปก.ทับซ้อนพื้นที่อุทยาน 6.ต้องการปกป้องที่ทำกิน 7.ปกป้องป่าโดยรอบบริเวณชุมชนเพราะ เป็นแหล่งรายได้ของชุมชน

วัตถุประสงค์ในการทำวิจัยคือ 1.ศึกษาข้อมูลนโยบายรัฐที่เกี่ยวข้อง 2.สำรวจแนวเขตพื้นที่ทำกิน /พื้นที่ ป่า 3.เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วม 4.ค้นหาวิธีการจัดการพื้นที่ ที่เหมาะสมกับพื้นที่

ขั้นตอนวิธีการดำเนินงานคือ 1.ประชุมทีมวิจัยแบ่งงาน 2.เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลแนวเขตที่ดิน ทำกินของชุมชน และ ข้อมูลภูมิปัญญาชุมชนในการจัดการพื้นที่ 3.การศึกษาดูงาน 4.จัดเวทีออกแบบวิธีการ จัดการพื้นที่ชุมชน กำหนดกติการ่วม 5.จัดประชุมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอแนวทางจัดการพื้นที่ อย่างมีส่วนร่วม

3.3 ชุมชนบ้านปูเต๋อ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สวด ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่ สอดคล้องศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ **วิถีชีวิตคนเลี้ยงช้าง-คนปกาเกอญอ บ้านปูเต๋อ และ บ้านยะพอ**

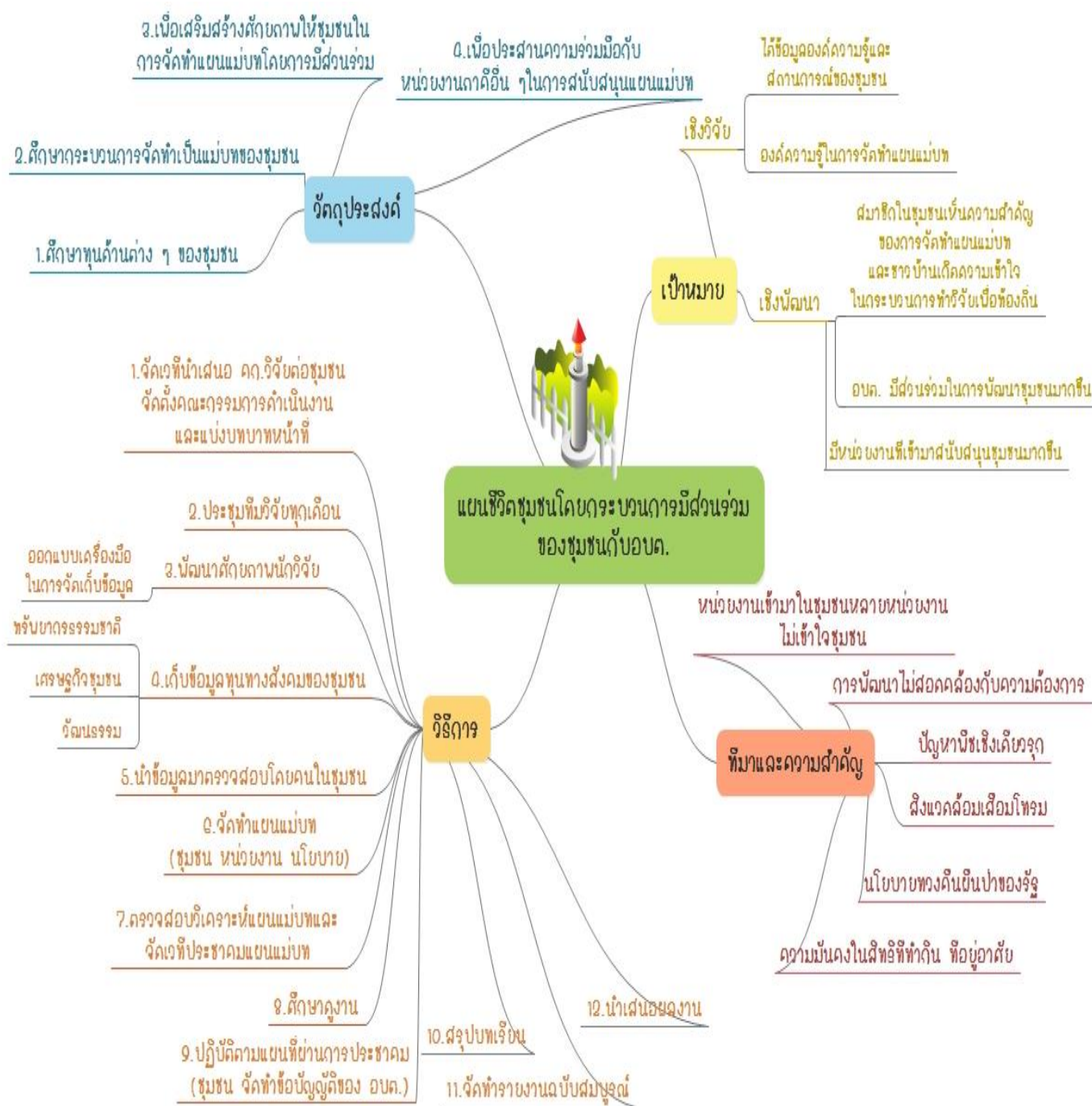

ชุมชนบ้านปูเตอร้ มีเป้าหมายของชุมชน คือ คนอยู่ได้ ป่าอยู่ได้ ช้างอยู่ได้ ที่มาและความสำคัญที่ทำให้เกิดงานวิจัยนี้คือ พื้นที่หากินของช้างลดลง นโยบายป่าของรัฐที่มีผลกระทบต่อ ช้าง ชุมชนรอบข้างรังเกียจช้าง ช้างเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษ และพิธีผูกข้อมือช้างเริ่ม สูญหาย

ชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยคือ 1.ศึกษาวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันของ คน ช้าง ป่า ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน 2.เพื่อหาแนวทางการอยู่ร่วมกันของ คน ช้าง ป่า(สมดุล) อย่างยั่งยืน 3.เพื่อสร้างกลไกการบริหารการจัดการ คน ช้าง ป่า

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้ 1.ประชุมร่วมกัน (เจ้าของช้าง) มีการชี้แจงโครงการวิจัย และ ขอความร่วมมือ 2.ประชุมวางแผนการเก็บข้อมูลวิธีคนกับช้าง อดีต ปัจจุบัน อนาคต 3.ลงมือ/เก็บ ข้อมูล 4.สรุป/วิเคราะห์ข้อมูล 5.เวทีการหาแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ระหว่าง คน ช้าง ป่า 6. ลงมือปฏิบัติ (ทดลอง) 7.ศึกษาดูงาน 8.สรุปผลการทดลอง 9.ประชุมปรึกษาหารือการวิจัยทุกเดือน

3.4 ชุมชนบ้านห้วยห้วยกระทิง ตำบลพระธาตุ อำเภอแม่ระมาดข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ **โครงการแผนชีวิตชุมชน** เพื่อการจัดการตนเองอย่างมีส่วนร่วม บ้านห้วยกระทิง

ชุมชนบ้านห้วยกระทิง มีเป้าหมายของชุมชนคือ การสามารถจัดการตนเองในด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมคนเฒ่า

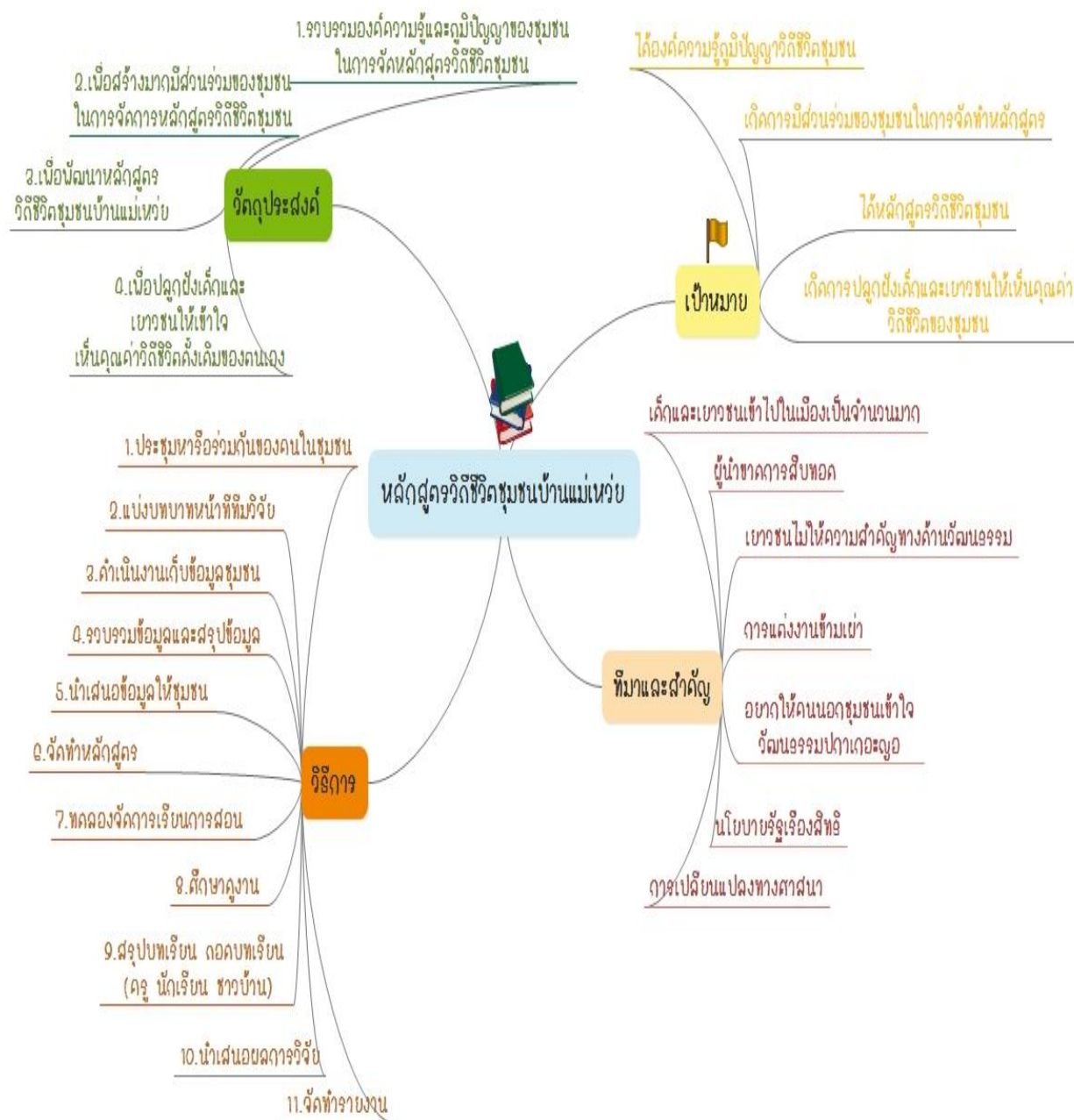
และมีเป้าหมายการดำเนินงานในเชิงงานวิจัยคือ 1.ได้ข้อมูลองค์ความรู้และสถานการณ์ในชุมชน 2.องค์ความรู้ในเรื่องของการจัดทำแผน และในเชิงพัฒนาคือ 1.สมาชิกในชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดทำแผนและชาวบ้านเกิดความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2.อบต.เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น 3.มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนชุมชนมากขึ้นเช่น อุทยานแห่งชาติ อ่างทอง

ที่มาและความสำคัญที่ทำให้ชุมชนอยากวิจัยคือหน่วยงานที่เข้ามาในชุมชนมาหนุนเสริมสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน สภาพแวดล้อมในชุมชนเสื่อมโทรม ปัญหาพืชเชิงเดี่ยวรุกพื้นที่ และชาวบ้านมีปัญหาเกี่ยวสิทธิที่ดินทำกิน นโยบายป่าของรัฐส่งผลกระทบต่อชุมชน ชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยคือ 1.ศึกษาทุนด้านต่างๆ ของชุมชน 2.ศึกษากระบวนการจัดทำแผนแม่บทของชุมชน 3.เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ชุมชนในการจัดทำแผนแม่บทโดยการมีส่วนร่วม 4.เพื่อประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีอื่นๆ ในการสนับสนุนแผนแม่บท

ชุมชนมีแผนขั้นตอนการดำเนินงานงานดังต่อไปนี้ 1.จัดเวทีนำเสนอโครงการวิจัยต่อชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และแบ่งบทบาทหน้าที่ 2.ประชุมทีมวิจัยทุกเดือน 3.พัฒนาศักยภาพนักวิจัย 4.เก็บข้อมูลทุนสังคมของชุมชน ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจชุมชน วัฒนธรรม 5.นำข้อมูลมาตรวจสอบโดยคนในชุมชน 6.จัดทำแผนแม่บท 7.ตรวจสอบวิเคราะห์แผนแม่บทและจัดเวทีประชาคมแผนแม่บท 8.ศึกษาดูงาน 9.ปฏิบัติตามแผนที่ผ่านการประชาคม 10.สรุปบทเรียน 11.จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ 12.นำเสนอผลงาน

3.5 ชุมชนแม่เหว่ย ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ที่สอดคล้องศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ **โครงการการเรียนรู้แบบบูรณาการบนฐานชีวิตชุมชนปกากะญอ บ้านแม่เหว่ย**

ชุมชนบ้านแม่เหว่ยมีเป้าหมายของชุมชน คือ ในการทำวิจัยครั้งนี้คือ 1.ได้องค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิถีชีวิตของชุมชน 2.เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการจัดทำหลักสูตร 3.ได้หลักสูตรวิถีชีวิต ชุมชน 4.เกิดการปลูกฝังเด็กและเยาวชนให้เห็นคุณค่าวิถีชีวิตของชุมชน

ที่มาและความสำคัญของชุมชนคือ เยาวชนเริ่มลืมวัฒนธรรมและภาษาของตัวเอง วัฒนธรรม ของชุมชนเริ่มสูญหาย

ชุมชนมีวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยคือ 1.เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาของชุมชนในการ จัดหลักสูตรวิถีชีวิตชุมชน 2.เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการหลักสูตรวิถีชีวิตชุมชน 3.เพื่อ พัฒนาหลักสูตรวิถีชีวิตชุมชนบ้านแม่เหว่ย 4.เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใจและเห็นคุณค่า วิถี ชีวิตดั้งเดิมของตนเอง

ชุมชนมีการวางแผนวิธีดำเนินงานวิจัยได้แก่

1) ประชุมหารือร่วมกันของคนในชุมชน

2) แบ่งบทบาทหน้าที่ทีมวิจัย

3) เก็บข้อมูล

- ด้านประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน
- ด้านวิถีชีวิตวัฒนธรรม
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติ (ป่า,น้ำ,สัตว์น้ำ,ดิน)
- ด้านอาชีพ การทำมาหากิน
- ด้านสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ด้านการศึกษา (หลักสูตร,ประวัติความเป็นมา,ผู้ปกครอง,นักเรียน)
- ด้านการทอผ้า จักรสาน
- ด้านพิธีกรรม ความเชื่อ
- ด้านปราชญ์ชาวบ้าน

4) รวบรวมและสรุปข้อมูล

5) นำเสนอข้อมูลให้ชุมชน

6) จัดทำหลักสูตร

7) ทดลองจัดการเรียนการสอน

8)ศึกษาดูงาน

9)สรุปบทเรียน/ถอดบทเรียน (ครู,นักเรียน,ชาวบ้าน)

10)นำเสนอผลการวิจัย

- จัดทำรายงาน

ส่วนที่ 4 กลไกคณะกรรมการทำงานวิจัยรับพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก สำหรับพื้นที่ที่มีความสนใจและพร้อม

จากการออกแบบกลไกร่วมกันของเครือข่ายชุมชนวิจัยกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน ได้มีการกำหนดกลไกเป็น 2 ระดับคือ ระดับชุมชน และระดับ 5 อำเภอชายแดนดังนี้

1. ทีมวิจัยระดับชุมชน

โดยแต่ละชุมชนจะมีการคัดเลือกทีมวิจัยในชุมชนของตนเอง ตามความเห็นที่ชุมชนเห็นว่าเหมาะสมในการทำงานวิจัย โดยพิจารณาจาก ผู้ที่สนใจและสามารถเขียนหนังสืออย่างน้อย 1 คน นอกนั้นเป็นผู้รู้หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อย่างน้อยชุมชนละ 7 คน ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนทีมวิจัยจากชุมชน 1) ชุมชนมอแก้ว ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง 2) ชุมชนบ้านห้วยน้ำนก ตำบลพบพระ อำเภอพบพระ 3) ชุมชนบ้านปุเตอร์ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด 4) ชุมชนบ้านห้วยห้วยกระทิง ตำบลพระธาตุ อำเภอแม่ระมาด 5) ชุมชนแม่เหว่ย ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง

บทบาทหน้าที่

เป็นผู้ขับเคลื่อนโครงการวิจัยในชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนได้มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยที่แตกต่างหลากหลายตามบริบทวัฒนธรรมและสถานการณ์ในพื้นที่ โดยมีประธาน รองประธาน เลขา เภรียุก และกรรมการ บางชุมชนมีที่ปรึกษา บางชุมชนไม่มี

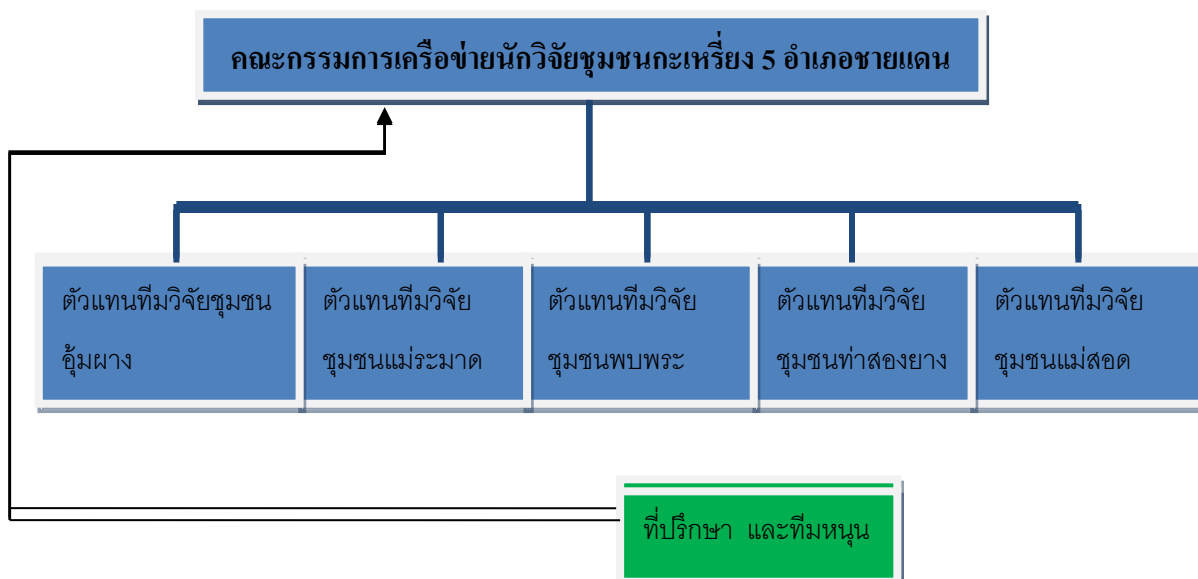
2. คณะกรรมการเครือข่ายนักวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน

คณะชุดนี้คัดเลือกมาจากตัวแทนทีมวิจัยแต่ละชุมชน ไม่น้อยกว่า 2 คน แต่ไม่เกิน 3 คนต่อชุมชน จากนั้นมาคัดเลือกเป็นกรรมการโดยให้คัดเลือกประธาน รองประธาน เลขา ผู้ช่วยเลขา เหรัญญิก และกรรมการ รวมทั้งที่ปรึกษาทีมหนุน

บทบาทหน้าที่

คณะกรรมการเครือข่ายนักวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน มีหน้าที่ประการแรกเป็นตัวแทนของชุมชนในการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน ประการที่สองเป็นตัวแทนของเครือข่ายนักวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน ในการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดตากและพื้นที่อื่นๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ

แผนผังที่ 1 แสดงโครงสร้างของคณะกรรมการเครือข่ายนักวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน

บทที่ 5

สรุป ข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ

การศึกษาพื้นที่เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาคือ

1. เพื่อศึกษานโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เข้ามา และผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมของพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก
3. เพื่อพัฒนาประเด็นวิจัยในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. เพื่อพัฒนากลไกคณะทำงานวิจัยระดับในพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก สำหรับพื้นที่ที่มีความสนใจและพร้อม

โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยคือ การประชุมร่วมกันของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันค้นหาประเด็นการวิจัย ผ่านการทำแผนที่ชุมชนทำมือ การสร้างแผนที่วัฒนธรรม จากตัวแทนชุมชน ทั้งกลุ่มเยาวชน พ่อบ้าน แม่บ้าน ผู้สูงอายุ และการแลกเปลี่ยนประเด็นวิจัยระหว่างชุมชน

ผลการวิจัย

1. นโยบายการพัฒนาของรัฐและทุนที่เข้ามาแผนการพัฒนาที่เข้ามา และผลกระทบต่อวิถีของคนในพื้นที่ ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก

1.1 นโยบายการพัฒนาของรัฐ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ นโยบายพื้นที่เขตพิเศษ มิติด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ 1) โครงการเส้นทางที่สองแนวตะวันออก-ตะวันตก East-West Economic Corridor หรือ เส้นทาง R2 2) โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเมยแห่งที่ 2 3) โครงการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยง อ.พบบะ – อ.อุ้มผาง 4) โครงการขุดเจาะอุโมงค์ถนนสายตาก – แม่สอด 5) โครงการขยายสนามบินแม่สอด 6) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำดิบเพื่อรองรับการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มิติด้านสาธารณสุข ได้แก่ 1) โครงการ เชื้อนคัดกรองสุขภาพ (Tak Health Dam) 2) โครงการหมู่บ้านคู่ขนาน (Twin Village Thai-Myanmar) 3) นโยบาย ศูนย์กลางการแพทย์ชายแดน มิติด้านแรงงานและความมั่นคง ได้แก่ 1) นโยบายศูนย์บริการแรงงานแบบ

เปิดเสรีด้านแรงงาน 2) โครงการเพื่อความมั่นคงพื้นที่ชายแดน 3) นโยบายเปิดจุดผ่อนผันที่ชายแดน มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) แผนแม่บท แก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ การบุกรุกที่ดินของรัฐ และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน 2) การจัดหาที่ดินเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษและมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ นโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง

1.2 กลุ่มทุนที่เข้ามาในพื้นที่ ได้แก่ กลุ่มทุน กิจการขายปลีกขนาดใหญ่และห้างสรรพสินค้า กลุ่มทุนที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มธุรกิจท่องเที่ยว และ กลุ่มทุนเกษตรพันธสัญญา

2. ทุนทางสังคมของพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก ได้แก่ 1) ทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ 2) ทุนทางด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญา 3) ศิลปวัฒนธรรม 4) ประเพณี/พิธีกรรม และ 5) ทุนทางภาคีหุ้นส่วนเสริม

3. ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน จังหวัดตาก

3.1 ชุมชนมอกระ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง: ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนกะเหรี่ยงถาชี

3.2 ชุมชนบ้านห้วยน้ำนก ตำบลพบพระ อำเภอพบพระข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ ประเด็น การเรียนรู้ในการบริหารพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม

3.3 ชุมชนบ้านปุเตอร์ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ แนวทางการบริหารจัดการ คน ช้าง ป่า ประเด็น ความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกันระหว่างคน ช้าง ป่า

3.4 ชุมชนบ้านห้วยห้วยกระทิง ตำบลพระธาตุ อำเภอแม่ระมาดข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ การออกแบบแผนชีวิตชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม

3.5 ชุมชนแม่เหว่ย ตำบลท่าสองยาง อำเภอท่าสองยาง ข้อเสนอที่เป็นงานวิจัยท้องถิ่นเพื่อจัดการปัญหาของพื้นที่ ที่สอดคล้องศักยภาพและอัตลักษณ์วิถีชีวิต และความต้องการของชุมชน คือ ประเด็น การพัฒนาหลักสูตรวิถีชีวิตชุมชนบ้านแม่เหว่ย

4 กลไกคณะกรรมการงานวิจัยรับพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดนจังหวัดตาก สำหรับพื้นที่ที่มีความสนใจและพร้อม ประกอบด้วย 1) ทีมวิจัยระดับชุมชน มีบทบาทหน้าที่ขับเคลื่อนโครงการวิจัยในชุมชน

2) คณะกรรมการเครือข่ายนักวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน มีบทบาทหน้าที่ เป็นตัวแทนของชุมชนในการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกับเครือข่ายนักวิจัยชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน และกับเครือข่ายนักวิจัยท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดตากและพื้นที่อื่นๆทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ข้อค้นพบ

1. ชุมชนมีศักยภาพในการเป็นนักวิจัยท้องถิ่น แต่ต้องมีกระบวนการพัฒนาการวิจัยที่เหมาะสมที่ทำให้ชุมชนเกิดแรงบันดาลใจในการทำวิจัย และค้นหาประเด็นการวิจัยด้วยตัวของชุมชนเอง
2. การสร้างการมีส่วนร่วมควรให้เกิดจากตัวแทนทุกภาคส่วนของชุมชนดังที่ได้ใช้ในโครงการวิจัยนี้ คือ มีตัวแทนจากทั้งส่วนของเยาวชน กลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน ผู้สูงอายุ เพื่อให้การตัดสินใจเป็นการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
3. กลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มคนรุ่นใหม่ถือเป็นกลุ่มคนหลักที่จะเป็นอนาคตให้แก่ชุมชน หรือสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่ชุมชน การที่มีกลุ่มเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ เข้ามาร่วมเป็นทีมวิจัยหลัก จะทำให้สามารถผลักดันกระบวนการวิจัยไปได้โดยง่าย อีกทั้งยังเป็นการสร้างพลังการพัฒนาของชุมชนไปอีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากฐานประสบการณ์ด้านการวิจัย ประเด็นวิจัยท้องถิ่นเป็นเรื่องใหม่สำหรับชุมชน จึงควรให้ชุมชนค่อยทำความเข้าใจผ่านกระบวนการวิจัยท้องถิ่นที่เริ่มจากประเด็นและขั้นตอนที่ง่ายก่อน เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้การใช้งานวิจัยท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการค้นหาทางออกและแก้ปัญหาในชุมชนของตนเอง

2. ควรจะมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนกะเหรี่ยง 5 อำเภอชายแดน
3. รัฐควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับ “นโยบายพื้นที่เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ” สำหรับชุมชนเผ่าในพื้นที่ และนำร่องพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน

ภาคผนวก

ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่ 1 / 2558 เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

ที่ 1 / 2558

เรื่อง กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

.....

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษให้ชัดเจน เพื่อให้การจัดตั้งและดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

อาศัยอำนาจตามข้อ 2.6 ของคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 72/2557 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ลงวันที่ 19 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้ท้องที่ตำบลท่าสายลวด ตำบลพระธาตุผาแดง ตำบลแม่กาษา ตำบลแม่กุ ตำบลแม่ตาว ตำบลแม่ปะ ตำบลแม่สวด และตำบลมหาวัน อำเภอแม่สวด ตำบลช่องแคบ ตำบลพบพระ และตำบลวาลย์ อำเภอพบพระ ตำบลชะเนือ ตำบลแม่จะรา และตำบลแม่ระมาด อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก”

ข้อ 2 ให้ท้องที่ตำบลคำอาฮวน ตำบลนาสีนวน ตำบลบางทรายใหญ่ ตำบลมุกดาหาร และตำบลศรีบุญเรือง อำเภอเมืองมุกดาหาร ตำบลชะโนด ตำบลบางทรายน้อย ตำบลปงขาม และตำบลห้วยน้ำใหญ่ อำเภอห้วยน้ำใหญ่ ตำบลดอนตาล และตำบลโพธิ์ไทร อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร”

ข้อ 3 ให้ท้องที่ตำบลท่าข้าม ตำบลบ้านด่าน และตำบลป่าไร่ อำเภออรัญประเทศ และตำบลผักชะ อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสระแก้ว”

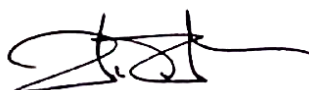
ข้อ 4 ให้ท้องที่ตำบลสะเดา ตำบลสำนักขาม ตำบลสำนักแก้ว และตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา”

ข้อ 5 ให้ท้องที่ตำบลคลองใหญ่ ตำบลไม้รูด และตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตราด”

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 19 มกราคม พุทธศักราช 2558

พลเอก

(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)

ประธานกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ

คำสั่งคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ

ที่ 64/2557

เรื่อง การปราบปรามและการหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้

เพื่อให้การบริหารราชการของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ ในการปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดผลกระทบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศโดยรวม คณะรักษาความสงบแห่งชาติ จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

1. ให้กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อย กองกำลังป้องกันชายแดนของกองทัพบก และกองทัพเรือ ตลอดจนหน่วยงานที่มีภารกิจและอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการปราบปรามและจับกุมผู้บุกรุก ยึดถือครอบครอง ทำลาย หรือกระทำความผิดประการใดๆ อันเป็นการทำให้เสื่อมเสียแก่สภาพป่า รวมทั้งผู้สมคบและสนับสนุนช่วยเหลือ ให้ได้ผลอย่างจริงจังในทุกพื้นที่ รวมทั้งสกัดกั้นการลักลอบตัดไม้มีค่าหรือไม้หวงห้าม การนำเข้าและส่งออกไม้ที่ผิดกฎหมาย ตลอดจนแนวชายแดน ตลอดจนปราบปรามเครือข่ายขบวนการตัดไม้ทำลายป่าในทุกหมู่บ้านและชุมชนทั่ว ประเทศ
2. ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควบคุม ตรวจสอบ กิจการการแปรรูป การตั้งโรงงานแปรรูปไม้ การค้าไม้แปรรูป ตลอดจนการค้าหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งไม้หวงห้ามและสิ่งประดิษฐ์ใด เครื่องใช้หรือสิ่งอื่นใดที่ทำด้วยไม้หวงห้าม หากพบมีการปล่อยปละละเลย หรือมีเจตนาจงใจไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายที่บัญญัติไว้ ให้ดำเนินการลงโทษตามกฎหมายอย่างเด็ดขาดกับเจ้าของหรือผู้ประกอบการโดยทันที
3. ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ติดตามผลคดีป่าไม้และดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลาย ให้คืนสภาพป่าที่สมบูรณ์ดังเดิม โดยประสานกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งภาคประชาชนและองค์กรชุมชนได้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว อย่างจริงจัง
4. เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดปล่อยปละละเลย หรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตามกรณีดังกล่าวข้างต้น จะต้องถูกดำเนินการทั้งทางวินัยและทางอาญาเด็ดขาดโดยทันที
5. ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ติดตามผลการดำเนินการตามข้อ 1-4 และรายงานผลการปฏิบัติให้คณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติทราบอย่างต่อเนื่อง

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 14 มิถุนายน พุทธศักราช 2557

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

ที่ 66 / 2557

เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน

เพื่อให้การดำเนินการและการประสาน งานในการปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่ต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถลดผลกระทบที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศโดยรวม จึงให้ปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดังกล่าว เพิ่มเติม ทั้งนี้การปฏิบัติอื่นๆ ให้เป็นไปตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 64/2557 ลง วันที่ 14 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 เรื่อง การปราบปรามและหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้

2. ให้ทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง ยึดถือนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้

2.1 การดำเนินการใดๆ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้ อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมนั้นๆ ก่อนคำสั่งนี้มีผลบังคับใช้ ยกเว้นผู้ที่บุกรุกใหม่ จะต้องดำเนินการสอบสวน และพิสูจน์ ทราบ เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมและดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป

2.2 การดำเนินการเร่งด่วนในปัจจุบัน คือ การป้องกันไม่ให้มีการบุกรุกเพิ่มเติม ด้วยการบังคับใช้กฎหมาย อย่างเข้มงวดและเด็ดขาด

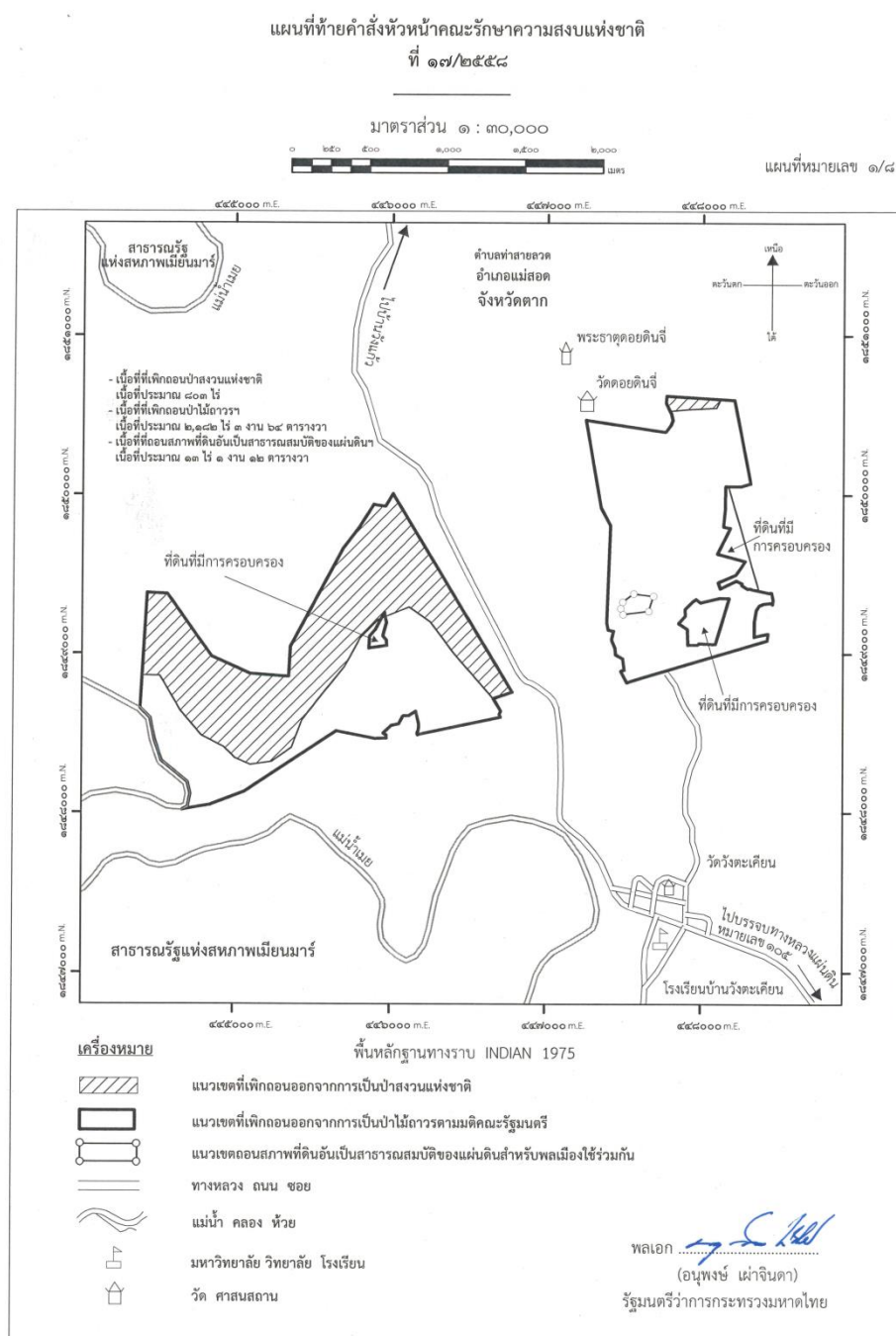
2.3 การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่สั่งสมมาตั้งแต่เดิมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันพิจารณากำหนด มาตรการและวิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อเสนอขออนุมัติจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติโดยด่วน

2.4 กรณีใดๆ ซึ่งยังอยู่ระหว่างการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม ให้ดำเนินการต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุด กระบวนการที่กำหนด

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา
หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

บรรณานุกรม

- กรมโยธาธิการและผังเมืองและคณะ. (2557). โครงการวางผังพัฒนาพื้นที่ประตูการค้าเพื่อเชื่อมโยงกับ
ประเทศในภูมิภาคอาเซียน จังหวัดตาก (เอกสารประกอบการประชุม). ตาก: กรมโยธาธิการ
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2557). แผนแม่บท แก้ไขปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้
, การบุกรุกที่ดินของรัฐและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน. สืบค้นเมื่อวันที่ 1
กันยายน 2558 จาก <http://ilab.dopa.go.th/data/download/download-2-16-1423195115.pdf>
- กิตติรญา รัตนมณี. (2558). โครงการขยายองค์ความรู้และเครือข่ายเพื่อการจัดการประชากรในพื้นที่อุม
ผาง จังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2558. จาก
<https://www.gotoknow.org/posts/425489>
- เกตแก้ว ขนชีวารัตน์. (2558). พิธีกรรมหลังความตายของชาวปกากะญอ: กรณีศึกษา หมู่บ้านแม่
กลอศ ตำบลโมโกร อำเภอุมผาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม).
กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ. กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. สืบค้นเมื่อวันที่ 5
มิถุนายน 2558, จาก <http://jpp.moi.go.th/detail.php?section=14&id=276>
- คชาวุธ ชีพละไม. (2558). พิธีกรรม การเกิด :อัตลักษณ์ที่สะท้อนภูมิปัญญาในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาวะของชุมชนชนปกากะญอ กรณีศึกษาบ้านกล่อทอ ตำบลจัน อำเภอ
อุมผาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชา
ลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จังหวัดตาก. (2558). ทูนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอำเภอุมผาง. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม
2558. จาก http://123.242.165.136/?module=district&pages=district&hur_code=08
- ณัฐพงษ์ วงศ์วิวัฒน์. (2558). รายงานสรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์งาน
สาธารณสุขชายแดนปีงบประมาณ 2558. (เอกสารประกอบการประชุม). กรุงเทพมหานคร: กลุ่ม
พัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านรูปแบบบริการในพื้นที่เฉพาะสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์
กระทรวงสาธารณสุข.

นิพนธ์ ตระเวนพนาวัลย์. (2558). พิธีกรรมผูกข้อมือเดือนสิงหาคม(กั๊จ้อลาขุ) : คุณค่าและภาพสะท้อนใน

ชุมชนปกากะญอ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการ
ภูมิวัฒนธรรม) .กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นักข่าวพลเมือง. (2558). โครงการทำบุญร่วมกันสมานสัมพันธ์ไทย – เมียนมาร์. สืบค้นเมื่อวันที่ 23

สิงหาคม 2558. จาก <http://www.citizenthaipbs.net/node/6194>

เปรมจิต ชัยจรรโลง. (2558). การศึกษาภูมิปัญญา เครื่องมือดักสัตว์ ในบริบทของการดำรงอยู่ชาติพันธุ์ป

กาเกะญอ : กรณีศึกษาบ้านเดลอคี หมู่ 3 ตำบลหนองหลวง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. ภาค
นิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม) .กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินท
รวิโรฒ.

พบพระโพสต์. (2558). โครงการประชุมสร้างความเข้าใจภาคเครือข่ายหมู่บ้านชายแดนคู่ขนานไทย -

พม่า อำเภอพบพระ จ.ตาก. จาก [http://phopphrapost.blogspot.com/2015/06/blog-
post_5.html](http://phopphrapost.blogspot.com/2015/06/blog-post_5.html)

พิกุลทอง สงเคราะห์ถิ่น. (2558). การวิเคราะห์ปริศนาทนายที่สะท้อนวิถีชีวิตในสังคมปกากะญอ บ้านปู

แป้ หมู่ 3 ตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม)
กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เพ็ญศิริ พันพาพันธุ์, เกษตรพันธสัญญา :กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรในจังหวัดล าปาง จาก

<http://www.cislampang.com/wpcontent/uploads/2012/05/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%A2->

<http://www.cislampang.com/wpcontent/uploads/2012/05/%E0%B8%AD%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B6%E0%B9%88%E0%B8%87.pdf> , สืบค้น
28 กย2558.

พีระพงษ์ ละอ้าคา. (2558). เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2558, จาก

http://www.uniquetmsu.msu.ac.th/index.php?option=NewsList&id_type=3&id_view=175&to=Back&

- เพชรภรณ์ ชีพละไม. (2558). **ลวดลายและความเชื่อในการสักกะเหรี่ยง บ้านกล้อทอ หมู่ 2 ตำบลแม่จัน อำเภอยิ้มผาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม).**กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มานพ ดำรงวงศ์ชาติไทย. (2558). **วิเคราะห์คุณค่าของประเพณีอ้อบือซอโค๊ะ(กินข้าวใหม่) บ้านที่จ่อซี ตำบลแม่จัน อำเภอยิ้มผาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม) กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- รุจิรา จามรัตน์พงศ์. (2558). **ศึกษาคติความเชื่อและพิธีกรรมการแต่งงานของชาวปกากะญอ กรณีศึกษา บ้านวะศรีโค๊ะ ตาบลโมโกร อำเภอยิ้มผาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม) .**กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัชนิย์ อาชานารัก. (2558). **วัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอ ตำบลสามหมื่น อำเภอมะเร่มาต จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม) กรุงเทพฯ : วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- วนิดา คำแก้ว. (2558). **การดูแลสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาปกากะญอ กรณีศึกษา: บ้านแม่นิล ตำบลแม่สอง อำเภอสองยาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- วริษฐ์ ธรรมเกษตรกร. (2558). **พิธีกรรมที่มีความสำคัญในการทำข้าวไร่และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนปกากะญอบ้านอ้อมผางคี ต.อ้อมผาง อ.อ้อมผาง จ.ตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม) กรุงเทพฯ วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**
- สงกรานต์ หทัยภัสสร.(2558). **อัตลักษณ์วัฒนธรรมการแต่งกายของชาติพันธุ์ปกากะญอจังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**
- ส่วนประสานงานโครงการพระราชดำริ. (2558). **โครงการพัฒนาป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ บ้านอ้อมผางคี. จังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2558. จาก**
http://tak.dnp.go.th/Home_files/Division/dumri/umphang%20Kee/umphang%20kee%20index.html

สาธารณสุขจังหวัดตาก. (2558). ยุทธศาสตร์การดำเนินงานสาธารณสุขชายแดน. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2558. จาก

http://www.tako.moph.go.th/borderhealth/assets/upload/q78uqfn_20150126.pdf

สิทธิกร ต๊ะกู๋. (2558). **หัตถกรรมจักสาน : อัตลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมชาวปกาเกอะญอ**

กรณีศึกษา บ้านยะโม๊ะ หมู่ที่ 5 ตำบลอุ้มผาง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม) .กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สืบนาคนะเถียร. (2558). **โครงการจอมป่า.** สืบค้นเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2558 จาก

<http://www.seub.or.th/index.php?option=com>

สุรจิต สดศรีสายชล. (2558). **มาบูโคะ : อัตลักษณ์ทางความเชื่อและพิธีกรรมของกะเหรี่ยงถ่าซี**

บ้านมอทะ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม) กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวิทย์ คงไพรพฤกษ์. (2558). **ปัจจัยและเงื่อนไข ที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของพิธีกรรมความเชื่อทาง**

วัฒนธรรมของชุมชนปกาเกอะญอ กรณีศึกษา บ้านกามาผาใต้ หมู่ที่ 5 ตำบลแม่หละ อำเภอน้ำสองยาง จังหวัดตาก. ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิวัฒนธรรม) . กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวิชน พัฒนาไพรวัลย์. (2557). **ประวัติศาสตร์ชนเผ่าปกาเกอะญอ.** (เอกสารประกอบการสัมมนาการ

พิจารณาร่างพินิจภัณฑ์กะเหรี่ยง จังหวัดตาก). ตาก: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตาก.

สุภาพร ทรัพย์กิจเกษตร. (2558). **เขตพื้นที่สังคมและวัฒนธรรมพิเศษที่ตอบสนองความต้องการของ**

กะเหรี่ยงถ่าซี (เครือข่ายกะเหรี่ยงต้นทะเล) บ้านหม่องก๊วะ ตำบลแม่จัน อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก.

ภาคนิพนธ์ ศศ.บ. (การจัดการภูมิสังคม)กรุงเทพฯ: วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มูลนิธิสืบนาคเสถียร (2555) อุ้มผาง ป่ารักษาเมือง เมืองอนุรักษ์ป่า จาก
http://www.seub.or.th/index.php?option=com_content&view=article&id+804:seubnews&catid+5:2009-10-07-10-58-20&Itemid=14, สืบค้น28 กย 2558)

โสภณ เมฆธน. (2558). **เตรียมรับมือโรคติดต่อทางชายแดน**. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2558. จาก
<http://www.thaihealth.or.th/Content/27102>

สำนักงานจังหวัดตาก กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. (2558). **แผนพัฒนาจังหวัดตากปีพ.ศ.2557-2560**. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2558. จาก
<http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER083/GENERAL/DATA0000/0000029.PDF>

สำนักงานจังหวัดตาก. (2558). **เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก**. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2558. จาก
<http://www.taksej.com/>

กรมอนามัย.(2550).โครงการศึกษาปรับเปลี่ยนการพัฒนาระบบการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในงานภารกิจ
 กรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข.

โกวิทย์ พวงงาม. (2544). การบริหารท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.กรุงเทพฯ: บริษัท
 สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์.(2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์

ยรรยง เอกนนท์.(2552).นิยามศัพท์พัฒนาสังคม.เอกสารอัดสำเนา.

ยศ สันติสมบัติ.(2539). ท่าเกวียน: บทวิเคราะห์เบื้องต้นว่าด้วยการปรับตัวของชุมชนชาวนาไทยท่ามกลางการ
 ปิดล้อมของวัฒนธรรมอุตสาหกรรม.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คบไฟ.

อานันท์ กาญจนพันธุ์(2547). ระบบการเกษตรแบบไร้หมุนเวียน: สถานภาพและความเปลี่ยนแปลง
 เล่ม 1.เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Andreea-Loreta;et al. (2011). Ecomuseum a New form of Revitalization of Space and Their
 Role in Territorial Management Policies. Romania : The Interdisciplinary Center for

Advanced Researches on Territorial Dynamics (CICADIT) Bucharest.Romania University of Bucharest

Corsane ;et. al. (2007). Istituto Ricerche Economico Sociali (IRES). Italy :Piemonte.

Davis, Peter. (2008). New Museologies and the Ecomuseum. in The Ash-gate Research Reader in Heritage and Identity, eds Pp. 397–414 .Brian Grahamand and Peter Howard. Alderhot: Ashgate.

G. Corsane a ;et al.(2007) Ecomuseum Evaluation :Experience in Piemonte and Liguria .Italy :International Journal of Heritage ,13;2,101-116,DOI:10.1080/13527250601118936